

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MAJA KOZAR

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

RAZVOJ PRLEKIJE ZNOTRAJ POMURJA

Ljubljana, september 2007

MAJA KOZAR

IZJAVA

Študentka **Maja Kozar** izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom **dr. Marjana Senjurja**, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1 UVOD	1
2 REGIONALNI RAZVOJ SLOVENIJE	2
2.1 Osnovni pojmi	2
2.2 Teritorialna razdelitev Slovenije.....	2
2.3 Regionalna politika Slovenije	3
2.4 Regionalni razvoj Pomurja v primerjavi z drugimi statističnimi (ali razvojnimi) regijami.....	6
2.4.1 Kazalniki razvitosti	7
2.4.1.1 Bruto domači proizvod na prebivalca.....	7
2.4.1.2 Bruto osnova za dohodnino na prebivalca.....	8
2.4.1.3 Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega	8
2.4.1.4 Stopnja registrirane zaposlenosti	8
2.4.2 Kazalniki ogroženosti.....	9
2.4.2.1 Stopnja registrirane brezposelnosti.....	9
2.4.2.2 Indeks staranja prebivalstva.....	9
2.4.2.3 Delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo	10
2.4.3 Kazalniki razvojnih možnosti.....	10
2.4.3.1 Povprečno število let šolanja prebivalstva.....	10
2.4.3.2 Delež površine območij Natura 2000	10
2.4.3.3 Delovna mesta na delovno aktivno prebivalstvo	10
2.4.3.4 Poseljenost območja	11
2.5 Kazalnik razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti za statistične regije.....	11
2.6 Indeks razvojne ogroženosti.....	12
3 POMURJE	14
3.1 Gospodarstvo	15
3.2 Človeški viri	16
3.3 Infrastruktura.....	16
3.4 Kmetijstvo	16
4 RAZVOJ PRLEKIJE ZNOTRAJ POMURSKE REGIJE	17
4.1 Predstavitev območja Prlekije	17
4.2 Človeški viri	18
4.2.1 Demografski trendi.....	18
4.2.2 Izobraževanje	20
4.2.3 Trg dela	21
4.2.4 Zdravstvo in sociala	23
4.2.5 Kultura	24
4.3 Gospodarstvo	24
4.3.1 Kazalci ekonomske razvitosti.....	27
4.3.1.1 Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega	27
4.3.1.2. Bruto osnova za dohodnino na prebivalca.....	28
4.3.1.3. Indeks dnevne migracije.....	28
4.3.2 Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb	29
4.3.3 Kmetijstvo	30
4.3.4 Turizem	31
4.4 Okolje in infrastruktura	32
4.5 Primerjava razvitosti Pomurja ter pomurskega dela Prlekije	34
5 MEDSEBOJNO SODELOVANJE OBČIN PRLEKIJE	36

5.1 Povezovanje občin v Območno razvojno partnerstvo Prlekije	36
5.2 Sodelovanje občin v okviru Razvojnega programa podeželja »Po vinskih cestah in dediščini Prlekije«	37
5.3 Opredeljenost Prlekije do ustanavljanja pokrajin v Sloveniji	38
6 IZVAJANJE REGIONALNE POLITIKE NA LOKALNI RAVNI	38
6.1 Regionalna razvojna agencija Mura	38
6.2 Prleška razvojna agencija Ljutomer	41
7 SKLEP	43
LITERATURA	45
VIRI	46

1 UVOD

Regije se med seboj v marsičem razlikujejo. Pravzaprav nima nobena država svojega teritorija enakomerno razvitega. Razlike so posledica različne razpoložljivosti naravnih, gospodarskih, socialnih in drugih virov, ki vplivajo na razvojne možnosti določenega območja oziroma regije. Interes vsake sodobne države pa je zmanjševanje regionalnih razlik na svojem ozemlju, torej krepitev t.i. ekonomske in socialne kohezije (Slovenija in Evropska unija o pogajanjih in njihovih posledicah, 2003, str. 96).

V diplomskem delu bom proučevala Pomursko regijo, za katero je značilno veliko zaostajanje v razvoju za slovenskim povprečjem. Postopoma se bom znotraj Pomurske regije osredotočila na območje Prlekije oziroma tistega dela Prlekije, ki spada v Pomursko regijo. Namen diplomskega dela je prikazati ekonomsko-socialni položaj v Prlekiji in Pomurju ter ugotoviti ali je območje pomurskega dela Prlekije bolj ali manj razvito od povprečja celotne Pomurske regije.

V prvem delu bom najprej na kratko predstavila osnovne pojme, ki se nanašajo na regionalni razvoj Slovenije, nato bom prikazala teritorialno razdelitev Slovenije, nekoliko obširneje pa bom opisala regionalno politiko Slovenije, tudi z zgodovinskim orisom. Nato bom podrobno primerjala Pomursko regijo z drugimi slovenskimi regijami na podlagi 11 kazalnikov, ki se uporabljajo za izračun indeksa razvojne ogroženosti. Pri posameznih kazalnikih bom prikazala razpoložljive podatke za zadnja tri leta. Regije bom primerjala tudi po kazalniku razvitosti, ogroženosti ter razvojnih možnosti ter po indeksu razvojne ogroženosti.

Drugi del bo vseboval splošno predstavitev Pomurske regije, v naslednjem pa se bom osredotočila na Prlekijo oziroma na razvoj Prlekije znotraj Pomurske regije. Predstavila bom trenutno stanje na področju človeških virov, gospodarstva, kmetijstva, turizma ter okolja in infrastrukture v Prlekiji. Primerjala bom razvitost pomurskega dela Prlekije ter Pomurske regije, tokrat ne na podlagi 11 kazalnikov, temveč samo na podlagi 9 kazalnikov, ki so namenjeni izračunu indeksa razvojne ogroženosti. Podatki za dva kazalnika (bruto domači proizvod na prebivalca in število let šolanja prebivalstva) namreč niso na voljo na teritorialni ravni občin, temveč le na teritorialni ravni statističnih regij. Pomurski del Prlekije ter Pomursko regijo pa bom primerjala tudi po kazalniku razvitosti, ogroženosti ter razvojnih možnosti ter s primerljivim indeksom razvojne ogroženosti.

V zadnjem času je vse bolj pomembno medsebojno sodelovanje lokalnih skupnosti. V četrtem delu bom opisala, na katerih področjih so pričele občine Prlekije medsebojno sodelovati. V zadnjem delu pa bom opisala izvajanje regionalne politike na lokalni ravni v Pomurski regiji. Najprej se bom osredotočila na najpomembnejšo razvojno institucijo v Pomurski regiji; na Regionalno razvojno agencijo Mura, nato pa še na Prleško razvojno agencijo Ljutomer. Pri obeh institucijah bom izpostavila pomembnejše projekte, ki so se izvajali.

2 REGIONALNI RAZVOJ SLOVENIJE

2.1 Osnovni pojmi

Pojem regionalizacija pomeni delitev na regije ter predstavlja pokrajino, območje, predel ali ozemlje, kateremu so skupne podobne naravne in družbene značilnosti (Vrišer, 1999, str. 38). Regija pa se ponavadi opredeli kot teritorialna enota, ki so ji skupni gospodarski, geografsko prometni, zgodovinsko kulturni pogoji ter tradicije (Majcen et al., 2000, str. 3).

Znotraj držav obstajajo različno razvita območja, saj se gospodarski razvoj ne širi enako po vseh območjih in regijah. Dandanes ni več pomembno samo odločanje na ravni države, na pomenu pridobiva tudi decentralizirano odločanje na ravni regij. Vse bolj pomembno je vprašanje skladnejšega regionalnega razvoja, ki je sestavina razvojnih politik večine držav (Senjur, 2002, str. 508). Spodbujanje regionalnega razvoja je širši pojem od klasične regionalne politike. Regionalni razvoj je pomemben tako na regionalni in nacionalni ravni, kot tudi v nadnacionalnih skupnostih, kot je Evropska unija, kjer je vprašanje regionalnih razlik še bolj pomembno politično vprašanje kot znotraj posamezne države. EU je v zadnjih letih bistveno okrepila svojo vlogo pri regionalnem razvoju članic, kot tudi celotne EU (Majcen et al., 2000, str. 4).

Pojma regionalne politike ni mogoče enoznačno določiti. Obstaja toliko opredelitev tega pojma, kot je avtorjev. Opredelitev pa je odvisna tudi od prakse regionalne politike v posameznih državah. V Enciklopediji Slovenije je regionalna politika opredeljena kot del splošne gospodarske, razvojne ali strukturne politike, ki se izrecno nanaša na prostorsko (teritorialno) porazdelitev dejavnosti, kot ukrepi za zmanjšanje razlik v življenjskih in delovnih pogojih med posameznimi regijami v državi ter kot državna pomoč regijam s posebnimi razvojnimi problemi. Regionalna politika je prisotna tudi v drugih gospodarskih politikah (industrijska, kmetijska, zaposlitvena, transportna itd.) kot »regionalni« vidik razvoja ali kot regionalizacija ciljev, ki si jih zastavlja gospodarska politika (Kavaš, Pečar, 2004, str. 3).

Regionalna strukturna politika je v Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja iz leta 1999 definirana kot razvojne aktivnosti, programi in ukrepi države, lokalnih skupnosti ter drugih nosilcev organiziranih interesov na regionalni ravni za doseganje razvojnih ciljev ob upoštevanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSR, 1999).

Regionalni razvoj je opredeljen kot proces družbenih sprememb, ki je v krajšem časovnem obdobju usmerjen v zmanjševanje, v daljšem pa v odpravljanje razlik v stopnji razvitosti regij ter obenem razlik v kakovosti življenja njihovih prebivalcev (Gulič, Praper, 2000, str. 134).

2.2 Teritorialna razdelitev Slovenije

Teritorialna razdelitev Slovenije na ravni NUTS 1, NUTS 2 in NUTS 3 je urejena z Uredbo (ES) št. 1888/2005, ki zaradi pristopa novih držav k EU leta 2004 dopolnjuje Uredbo (ES) št.

1059/2003 (Pečar, 2006, str. 14-15). Med pogajanjmi za vstop Slovenije v EU je bila dogovorjena taka teritorialna členitev Slovenije, da na ravni SKTE 1 oziroma NUTS 1 pomeni Slovenijo kot celoto, na ravni SKTE 3 oziroma NUTS 3 pa je Slovenija razdeljena na 12 statističnih regij¹. Na ravni NUTS 2 se je Sloveniji uspelo dogovoriti le za eno enoto, in sicer Slovenija kot celota, kar bo v veljavi dokler ni predvidena prva sprememba Uredbe o NUTS oziroma odvisno od pogajanj (Okoren, 2006, str. 11).

Do vstopa Slovenije v EU je veljala slovenska Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, ki je urejala teritorialno razdelitev Slovenije ne samo na prvih treh ravneh, temveč kar na desetih ravneh (Pečar, 2006, str. 15). V letu 2000 sprejeta Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot opredeljuje standardno klasifikacijo teritorialnih enot kot obvezen nacionalni standard za evidentiranje, zbiranje, obdelavo, analizo, posredovanje in izkazovanje statističnih podatkov o teritorialni razdelitvi Republike Slovenije. V začetku leta 2007 je bila sprejeta nova Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, ki ureja klasifikacijo Republike Slovenije za potrebe statistike na ravneh, nižjih od NUTS 3. Od četrte ravni naprej je teritorij Republike Slovenije razdeljen na 5 ravni (Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, 2007):

- SKTE 4 Upravne enote,
- SKTE 5 Občine,
- SKTE 6 Krajevne skupnosti, vaške skupnosti, in četrtne skupnosti,
- SKTE 7 Naselja,
- SKTE 8 Prostorski okoliši.

2.3 Regionalna politika Slovenije

Regionalna politika v Sloveniji ima pestro zgodovino. V začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja je bil sprejet prvi Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij, s čimer se je pričela politika pospeševanja skladnejšega regionalnega razvoja. Na podlagi narodnega dohodka na prebivalca, deleža kmečkega prebivalstva ter deleža zaposlenega prebivalstva so bile določene manj razvite občine, za katere so bili predvideni posebni ukrepi. Kasneje so se vsakih pet let spreminjali kriteriji, območja in ukrepi za pospešitev regionalnega razvoja (Pečar, 2002, str. 14). Sistem pospeševanja skladnejšega regionalnega razvoja v 70-ih in 80-ih letih je prinesel določene pozitivne rezultate na slabše razvitih območjih, kot izboljšanje opremljenosti z gospodarsko in družbeno infrastrukturo, bolj pestro strukturo gospodarstva ter hitrejšo rast zaposlenosti od slovenskega povprečja. Kljub temu pa se je izkazal kot premalo učinkovit, saj se je zaradi delovne intenzivnosti investicij zmanjšala možnost zaposlitve višje izobraženih ljudi na teh območjih, kar je posledično vodilo v odseljevanje prebivalstva (Majcen et al., 2000, str. 73).

V letu 1990 je bil sprejet Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji, ki je določil demografsko ogrožena območja na osnovi indeksa staranja ter

¹ Osrednjeslovenska, Obalno-kraška, Gorenjska, Goriška, Savinjska, Jugovzhodna Slovenija, Pomurska, Notranjsko-kraška, Podravska, Koroška, Spodnjeposavska, Zasavska regija.

indeksa rasti prebivalstva. Po tem zakonu se je obseg območij, upravičenih do posebnih sredstev, močno povečal (Pečar, 2002, str. 14). Po osamosvojitvi Slovenije je postala regionalna politika potisnjena v ozadje. Zmanjšala so se sredstva za neposredno regionalno politiko, odločanje se je skoncentriralo na ravni države, katere prioriteta je postalo oblikovanje politične in administrativne strukture nove države. Močno se je znižal delež sredstev za spodbujanje regionalnega razvoja v bruto domačem proizvodu. Za to obdobje je značilna še prevelika osredotočenost izključno na demografske kazalce ter odsotnost koordinacije sektorskih politik. Po osamosvojitvi Slovenije ni bila vzpostavljena ustrezna povezava in koordinacija v načelih, ciljnih, strategiji in ukrepih tistih sektorskih politik, ki imajo v veliki meri vpliv na regionalni razvoj. Dodaten problem je predstavljalo centralistično vodenje države, kar pa je v določeni meri posledica odsotnosti pokrajin na regionalni ravni (Majcen et al., 2000, str. 73 - 74).

V letih od 1999 do 2005 je politika skladnega regionalnega razvoja v Sloveniji temeljila na Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja Slovenije (sprejet v letu 1999), na njegovih podzakonskih aktih ter na Strategiji regionalnega razvoja Slovenije (sprejeta leta 2001), ki predstavlja temeljni strateški dokument regionalne politike Slovenije. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSR) je opredelil tri vrste območij s posebnimi razvojnimi problemi ter kazalce za njihovo določitev. V »Uredbi o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila« so se podrobneje določile vrednosti meril za območja s posebnimi razvojnimi problemi in občine, ki izpolnjujejo ta merila, veljajo pa za obdobje od 2000 do 2006 (Pečar, Kavaš, 2006, str. 10). Območja s posebnimi razvojnimi problemi se delijo na:

- Ekonomsko šibka območja

Med ekonomsko šibka se prištevajo območja občin, katerih bruto osnova za dohodnino na prebivalca v letu 1997 ni presegala 80% državnega povprečja ter občine, v katerih indeks rasti prebivalstva v obdobju 1991-1999 ni presegal 96. Ta pogoj izpolnjuje 91 občin, ki pokrivajo 32,6 % celotne površine Slovenije ter imajo 22,4% prebivalstva Slovenije.

- Območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo

Med območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo se uvrščajo občine, v katerih je bila stopnja registrirane brezposelnosti v prvem polletju 1999 za več kot 20 odstotkov višja od državnega povprečja. Med območja s strukturnimi problemi pa spadajo tudi občine, v katerih je bil delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega števila prebivalstva v oktobru 1999 za več kot 20 odstotkov višji od državnega povprečja. Prvi pogoj izpolnjuje 63 občin, ki obsegajo 24,1% površine ter 27,9% prebivalstva Slovenije, drugi pogoj pa izpolnjuje 97 občin s 43,0% površine in 28,2% prebivalstva Slovenije.

- Razvojno omejevana obmejna območja in območja z omejenimi dejavniki

Razvojno omejevana območja so območja občin, ki so opredeljena kot območja z omejenimi dejavniki, če je najmanj polovica površine občine v tako opredeljenem območju ob hkratni prisotnosti manjšega indeksa rasti prebivalstva v obdobju 1991-1999 od 96. Taka območja obsegajo 23 občin z 8,7% površine in 4,6% prebivalstva. Med razvojno omejevana obmejna

območja pa spadajo občine ob meji z Avstrijo, Italijo in Madžarsko, če leži več kot polovica površine občine v desetkilometrskem obmejnem pasu ob hkratni prisotnosti manjšega indeksa rasti prebivalstva v obdobju 1991-1999 od 96. Zraven spadajo še občine ob meji s Hrvaško, če leži več kot polovica njihove površine v desetkilometrskem obmejnem pasu. Taka območja obsegajo 48 občin, 23,7% površine in 13,4% prebivalstva Slovenije.

Mnoge občine ustrezajo večim merilom hkrati, tako da se ti podatki ne seštevajo. Med območja s posebnimi razvojnimi problemi spada skupno 129 občin, 57,2% površine in 48,7% prebivalstva Slovenije.

V letu 2005 je začel veljati nov Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSR-1). Najpomembnejši cilji spodbujanja skladnega regionalnega razvoja po tem zakonu so zniževanje razlik v gospodarski razvitosti med posameznimi območji v državi ter preprečevanje nastanka novih področij z velikimi razvojnimi problemi, spodbujanje policentričnega gospodarskega razvoja ter policentričnega razvoja poselitve, povečanje konkurenčnosti gospodarstva, zniževanje stopnje brezposelnosti ter povečevanje blagostanja prebivalstva v razvojnih regijah ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja. Zakon naj bi v razvojnih regijah še krepil socialni kapital in inovacijsko sposobnost, ohranjal in razvijal kulturno identiteto, spodbujal vseživljenjsko učenje, uveljavljal celosten pristop pri razvoju podeželja, zmanjševal razlike v kakovosti življenja, ekonomski in socialni blaginji ob upoštevanju varstva okolja, uveljavljal integrirane regionalne strategije informacijske družbe, spodbujal razvoj območij avtohtonih narodnih manjšin in naselij romske skupnosti v Sloveniji ter krepil gospodarsko sodelovanje s Slovenci po svetu (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 2005).

V novem Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSR-1) je določeno, da se za razvrščanje regij po stopnji razvitosti uporablja indeks razvojne ogroženosti. Le-ta je opredeljen kot relativni kazalec razvitosti razvojne regije, izračunan na podlagi ponderacije kazalcev razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti. Z novim Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja je indeks razvojne ogroženosti postal eno ključnih meril, po katerem se bodo v prihodnje delile regionalne spodbude (Pečar, Kavaš, 2006, str. 12).

Osredotočanje na območja s posebnimi razvojnimi problemi v prihodnje ne bo več pomembno. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSR-1) je opustil določanje teh območij. Ob pripravi Poročila o regionalnem razvoju 2003 so bile ugotovljene številne pomanjkljivosti pri trenutnem sistemu določanja območij s posebnimi razvojnimi problemi, ki temelji na občini kot osnovni teritorialni enoti za določanje območij s posebnimi razvojnimi problemi. Pomanjkljivosti so naslednje (Pečar, Kavaš, 2006, str. 12):

- majhnost in nehomogenost osnovne teritorialne enote za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi;
- problematična mejna vrednost za določitev območij s strukturnimi problemi (kmetijstvo);
- kot merilo pri določitvi območij s posebnimi problemi se prevečkrat ponavlja indeks rasti prebivalstva, dvakrat pa se kot merilo upošteva »kmetijski kriterij«;

- pojem razvojno omejevanih območij je bil opredeljen zelo nejasno ter metodologija za določitev teh območij ni bila posodobljena.

Posledica teh pomanjkljivosti je bila opustitev kategorije območij s posebnimi razvojnimi problemi v ZSSR-1. Pri izračunu indeksa razvojne ogroženosti se tako kot kazalnik več ne upošteva delež območij s posebnimi razvojnimi problemi v regiji.

V decembru 2005 je bila sprejeta Uredba o prednostnih območjih za dodeljevanje regionalnih spodbud in metodologiji za izračun indeksa razvojne ogroženosti za programsko obdobje 2007-2013, ki je določila prednostna območja za dodeljevanje regionalnih spodbud, razvrstitev razvojnih regij po stopnji razvitosti ter metode in merila za izračun indeksa razvojne ogroženosti in obsega regionalnih spodbud po razvojnih regijah. Prednostna območja za dodeljevanje regionalnih spodbud so opredeljena kot tista območja, ki zaostajajo v razvoju ali pa so razvojno omejevana. Med prednostna območja za dodeljevanje regionalnih spodbud se uvrščajo (Uredba o prednostnih območjih za dodeljevanje regionalnih spodbud in metodologiji za izračun indeksa razvojne ogroženosti za programsko obdobje 2007 – 2013, 2005):

- razvojne regije, v katere so povezane občine, ki so oblikovale svet regije po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, izhajajoč iz statistične teritorialne členitve na ravni NUTS-3;
- občine ob zunanji meji Evropske unije z Republiko Hrvaško;
- občine, v katerih avtohtono bivata madžarska in italijanska narodna skupnost;
- občine, v katerih avtohtono bivajo pripadniki romske etnične skupnosti.

Med prednostna območja za dodeljevanje regionalnih spodbud se uvrščajo tudi občine, v katerih se izvaja Program razvojne pomoči Posočju na podlagi Zakona o popotresni obnovi objektov in spodbujanju razvoja v Posočju. Zraven spadajo še občine, v katerih se izvaja Program ukrepov za prestrukturiranje Zasavja na podlagi Zakona o postopnem zapiranju Rudnika Trbovlje-Hrastnik in razvojnem prestrukturiranju regije.

2.4 Regionalni razvoj Pomurja v primerjavi z drugimi statističnimi (ali razvojnimi) regijami

Namen tega podpoglavja je ugotoviti, kakšna je razvitost Pomurske regije v primerjavi z drugimi slovenskimi regijami. Na podlagi zadnjih razpoložljivih podatkov bom primerjala Pomursko regijo z drugimi slovenskimi regijami s kazalniki, ki se uporabljajo za izračun indeksa razvojne ogroženosti. Prikazala bom še primerjavo regij glede na kazalnik razvitosti, ogroženosti, razvojnih možnosti ter glede na indeks razvojne ogroženosti.

V Tabeli 1 na str. 7 je podan pregleden sumaren prikaz kazalnikov razvitosti, ogroženosti ter razvojnih možnosti za statistične regije v zadnjem letu opazovanja, ki pa jih bom v nadaljevanju posamično podrobneje preučila.

Tabela 1: Kazalniki razvitosti, kazalniki ogroženosti ter kazalniki razvojnih možnosti za slovenske regije v zadnjem letu opazovanja (Indeks, SLO=100)

Statistične regije	Indeks, SLO=100										
	Kazalniki razvitosti				Kazalniki ogroženosti			Kazalniki razvojnih možnosti			
	BDP/ prebivalca	Dohodnina/ prebivalca	BDV/ zaposlenega	Stopnja zaposlenosti	Stopnja brezposelnosti	Indeks staranja prebivalstva	Priključenost na javno kanalizacijo	Povprečno število let šolanja	Natura 2000 v površini	Delovna mesta na delovno aktivno preb.	Poseljenost
	2004	2005	2005	2005	2005	2006	2002	2002	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	142,9	121,9	115,9	105,2	74,5	96,4	134,1	105,9	60,8	118,3	50,4
Obalno-kraška	103,2	107,1	106,3	101,7	73,5	128,2	118,2	100,6	135,7	97,8	97,4
Gorenjska	86,1	102,4	94,8	102,1	71,6	93,3	104,9	100,6	124,9	88,6	106,1
Goriška	95,8	104,4	100,1	102,2	63,7	116,6	95,6	97,9	132,7	95,7	192,5
Savinjska	89,2	90,8	88,9	98,8	124,5	90,3	79,0	97,7	46,8	99,8	91,3
Jugovzh. Slovenija	90,9	95,6	108,7	103,8	86,3	87,3	73,7	95,3	136,2	92,6	189,1
Pomurska	69,0	74,2	65,1	91,2	167,6	104,1	62,6	94,2	122,4	92,2	108,5
Notranjsko-kraška	77,0	98,1	83,2	106,2	77,5	108,8	81,2	96,7	150,9	82,4	280,7
Podravska	84,5	86,7	83,2	93,1	132,4	107,7	88,6	99,7	81,1	97,3	67,3
Koroška	77,5	89,1	87,3	97,1	103,9	90,4	98,8	97,1	55,0	89,1	139,9
Spodnjeoposavska	79,6	85,7	106,4	97,6	112,7	103,6	68,5	95,8	52,1	85,0	125,2
Zasavska	71,8	91,3	88,7	94,1	135,3	114,4	127,2	97,2	61,5	77,4	57,7

Vir: Podatki iz Tabel 1-9 v Prilogi.

2.4.1 Kazalniki razvitosti

2.4.1.1 Bruto domači proizvod na prebivalca

Bruto domači proizvod na prebivalca je najpogosteje uporabljen ter najbolj celovit kazalnik za merjenje razvitosti. Pri regionalnem BDP-u je potrebno razlikovati med krajem dela in krajem bivanja. Tako je BDP v regijah, ki imajo večje število zaposlenih oseb, ki v regiji delajo, od števila oseb, ki v regiji živijo, večji od kupne moči prebivalstva v teh regijah (Pečar, 2006, str. 31).

Med slovenskimi regijami (glej Tab. 1 v Prilogi) so prisotne velike razlike v višini BDP na prebivalca. V obdobju od leta 2002 do 2004 imata glede na slovensko povprečje le Osrednjeslovenska ter Obalno-Kraška regija nadpovprečen bruto domači proizvod na prebivalca. V letu 2004 je Osrednjeslovenska regija presegla slovensko povprečje za 42,9%, Obalno-kraška regija pa za samo 3,2%. Najnižji BDP na prebivalca pa so v zadnjem proučevanem letu dosegle Pomurska (I=69,0), Zasavska (I=71,8) ter Notranjsko-kraška regija (I=77,0). Razmerje med najmanj razvito Pomursko regijo ter najbolj razvito Osrednjeslovensko regijo je v letu 2002 znašalo 1: 2,03, v letu 2004 pa se je povečalo na 1: 2,07.

Pomurska regija je imela v vseh obravnavanih letih najnižji BDP na prebivalca. Le-ta je v letu 2003 upadel za 1 indekso točko glede na leto 2002, nato pa se v letu 2004 povišal za 0,5

indeksne točke glede na predhodno leto. V celotnem proučevanem obdobju je Pomurska regija povečala zaostanek za slovenskim povprečjem za 0,5 indeksne točke.

2.4.1.2 Bruto osnova za dohodnino na prebivalca

Osnova za dohodnino na prebivalca temelji na vseh obdavčljivih dohodkih prebivalstva in prikazuje ekonomsko moč prebivalstva določenega območja. Nadpovprečno bruto osnovo za dohodnino na prebivalca (glej Tab. 2 v Prilogi) so v vseh obravnavanih letih imele 4 regije; in sicer Osrednjeslovenska, Obalno-kraška, Gorenjska ter Goriška regija, v letu 2003 pa tudi Notranjsko-kraška regija. Najbolj je izstopala Osrednjeslovenska regija, ki je v letu 2005 za 21,9% preseгла slovensko povprečje. Pri bruto osnovi za dohodnino ni opaziti velikih medregionalnih razlik, saj je npr. v zadnjem letu opazovanja znašalo razmerje med Pomursko regijo z najnižjo in Osrednjeslovensko regijo z najvišjo bruto osnovo za dohodnino na prebivalca 1:1,64, katero pa se v proučevanem obdobju ni bistveno povečalo, saj je v letu 2003 znašalo 1:1,60.

Pomurska regija ima najnižjo bruto osnovo za dohodnino na prebivalca, v letu 2005 je dosegala le 74,2% slovenskega povprečja. Svoj zaostanek za slovenskim povprečjem je v proučevanem obdobju povečala za 0,4 indeksne točke.

2.4.1.3 Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega

Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega kaže produktivnost dela v gospodarskih družbah. Le-ta je (glej Tab. 3 v Prilogi) bila v vseh letih proučevanega obdobja nadpovprečna v Osrednjeslovenski, Obalno-kraški ter Goriški regiji. V letih 2004 in 2005 je bila nadpovprečna tudi v Jugovzhodni Sloveniji, v letih 2003 ter 2005 pa še v Spodnjeposavski regiji.

Najnižja bruto dodana vrednost na zaposlenega je bila v tem obdobju v Pomurski regiji, v letu 2005 je znašala le 65,1% slovenskega povprečja. V letu 2005 glede na leto 2003 je Pomurska regija zmanjšala razliko v zaostanku za najbolj razvito Osrednjeslovensko regijo iz 1:1,8 na 1:1,78. Zaostanek za slovenskim povprečjem pa je Pomurska regija v proučevanem obdobju povečala za 1,9 indeksne točke.

Ključni razlog za nizko BDV na zaposlenega v Pomurju je v dejstvu, da večina podjetij ni inovativnih ter da primanjkuje R&R aktivnosti. Podjetja so na nizki stopnji tehnološkega razvoja in bi morala biti bolj kooperativna. V podjetjih primanjkuje ustrezno usposobljenih kadrov, nezadostno je znanje strateškega managementa, trženja in organizacijskih sposobnosti, ki so predpogoj za izpeljavo inovativnih idej (Kavaš et al., 2001, str. 22).

2.4.1.4 Stopnja registrirane zaposlenosti

Stopnja registrirane zaposlenosti nam pove, kolikšen delež prebivalstva, ki je sposobno za delo (v starosti 15 do 64 let), je dejansko zaposlenega. Veliko strateških dokumentov kot cilj

opredeljuje polno zaposlenost, ki predstavlja gonilo prihodnjega razvoja. V letu 2005 je (glej Tab. 4 v Prilogi) imela najvišjo formalno stopnjo zaposlenosti Notranjsko-kraška regija (61,4%). Slovensko povprečje (57,8%) so presegle še Osrednjeslovenska (60,8%), Jugovzhodna Slovenija (60%), Goriška (59,1%), Gorenjska (59,0%) ter Obalno-kraška regija (58,8%). Razvidno je, da razlike med regijami po tem kazalniku niso bistveno velike.

Najnižjo formalno stopnjo zaposlenosti v letu 2005 je imela Pomurska regija (52,7%), kar je znašalo 91,2% slovenskega povprečja. Kazalec se je v zadnjem letu proučevanja povišal za 1,1 odstotne točke glede na leto 2003. V letu 2005 je stopnja zaposlenosti v najboljši Notranjsko-kraški regiji za 1,2 krat oziroma za 8,7 odstotnih točk presegala stopnjo zaposlenosti v najslabši Pomurski regiji.

2.4.2 Kazalniki ogroženosti

2.4.2.1 Stopnja registrirane brezposelnosti

Stopnja registrirane brezposelnosti je opredeljena kot odstotni delež registriranih brezposelnih oseb med registriranim aktivnim prebivalstvom. Medregionalne razlike po tem kazalniku so večje kot pri stopnji registrirane zaposlenosti. Nadpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti (glej Tab. 5 v Prilogi) v letu 2005 so poleg Pomurske regije (17,1%), ki je za kar 67,6% presegla slovensko povprečje, imele Zasavska (13,8%), Podravska (13,5%), Savinjska (12,7%), Spodnjeposavska (11,5%) ter Koroška regija (10,6%). V letu 2005, glede na leto 2003, se je v večini regijah znižala stopnja registrirane brezposelnosti, z izjemo Jugovzhodne Slovenije (dvig za 0,4 odstotne točke), Goriške (dvig za 0,2 odstotni točki) ter Osrednjeslovenske regije (dvig za 0,1 odstotno točko).

Najvišjo stopnjo registrirane brezposelnosti v obdobju 2003-2005 je imela Pomurska regija v letu 2003, in sicer 17,6%. Do leta 2005 se je znižala za 0,5 odstotne točke. V letu 2005 je stopnja registrirane brezposelnosti v Pomurski regiji za 2,6 krat oziroma za 10,6 odstotnih točk presegla najnižjo stopnjo registrirane brezposelnosti v Goriški regiji (6,5%).

2.4.2.2 Indeks staranja prebivalstva

Indeks staranja prebivalstva prikazuje razmerje med starim (65+) in mladim prebivalstvom (0-14 let). V letu 2006 (glej Tab. 6 v Prilogi) so vse statistične regije z izjemo Jugovzhodne Slovenije imele v strukturi prebivalstva več starega kot mladega prebivalstva. Najvišji indeks staranja prebivalstva je imela Obalno-kraška regija, ki je za 28,2% presegla slovensko povprečje. Indeks staranja v Pomurski regiji je znašal 117, tako je Pomurje za 4,1% preseglo slovensko povprečje. V vseh statističnih regijah je prisoten trend naraščanja indeksa staranja prebivalstva.

2.4.2.3 Delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo

Delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo, prikazuje razmerje med skupnim številom prebivalstva ter tistim delom prebivalstva, ki živi v stanovanjskih objektih, ki so priključeni na javno kanalizacijo. Osrednjeslovenska regija ima (glej Tab. 7 v Prilogi) najvišji delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo, in sicer 66,9%. Nadpovprečen delež glede na slovensko povprečje izkazujejo še Zasavska (63,5%), Obalno-kraška (59,0%) ter Gorenjska regija (52,4%). Najmanjši delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijsko omrežje, ima Pomurska regija z le 31,2% prebivalstva.

2.4.3 Kazalniki razvojnih možnosti

2.4.3.1 Povprečno število let šolanja prebivalstva

Povprečno število let šolanja prebivalstva je najcelovitejši kazalnik, ki kaže izobrazbeno raven prebivalstva. Kazalec povprečnega števila let šolanja prebivalstva (glej Tab. 7 v Prilogi) ne kaže bistvenih medregionalnih razlik, nekoliko odstopa le Osrednjeslovenska regija z najvišjim povprečnim številom let šolanja v letu 2002 (11,27 let). Najnižje povprečno število let šolanja prebivalstva pa ima Pomurska regija z 10,02 leti šolanja. Nad slovenskim povprečjem sta poleg Osrednjeslovenske regije še Obalno-kraška z 10,7 povprečnimi leti šolanja, ter Gorenjska, prav tako z 10,7 povprečnimi leti šolanja prebivalstva.

2.4.3.2 Delež površine območij Natura 2000

Ta kazalnik kaže delež površine območij Natura 2000 v posameznih statističnih regijah. EU že več kot desetletje oblikuje mrežo posebej varovanih območij Natura 2000, ki se zagotavlja z varovanjem naravnih habitatov ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. V letu 2004 so bila v Sloveniji z Uredbo o posebnih varstvenih območjih določena območja Natura 2000. Določenih je bilo 286 območij, od tega jih je 260 določenih na podlagi direktive o habitatih in 26 na podlagi direktive o pticah.

Največji delež površine regije v območju Natura 2000 glede na njeno celo površino (glej Tab. 7 v Prilogi) ima Notranjsko-kraška regija, ki presega slovensko povprečje za 50,9%. Nadpovprečen delež površine v območju Natura 2000 beležijo še Jugovzhodna Slovenija Obalno-kraška, Goriška, Gorenjska ter Pomurska regija. Najnižji delež površine območij Natura 2000 pa ima Savinjska regija z le 16,6% površine regije. V Pomurski regiji je v območju Nature 2000 43,5% površine regije.

2.4.3.3 Delovna mesta na delovno aktivno prebivalstvo

Presežek delovnih mest glede na domače delovno aktivno prebivalstvo (glej Tab. 8 v Prilogi) je v celotnem obdobju proučevanja imela le Osrednjeslovenska regija, Savinjska regija pa le v letu 2004. Ostale regije so imele primanjkljaj delovnih mest glede na domače delovno aktivno

prebivalstvo. V letu 2005 je Osrednjeslovenska regija imela za 18,3% več delovnih mest, kot je imela formalno delovno aktivnega prebivalstva. Najnižjo vrednost proučevanega kazalca v celotnem obdobju opazovanja pa je imela Zasavska regija, v letu 2005 je imela 22,6% manj delovnih mest od formalno delovno aktivnega prebivalstva. Kazalec se je v celotnem obdobju povečal v Osrednjeslovenski ter Savinjski regiji, ostal nespremenjen v Jugovzhodni Sloveniji, ter upadel v vseh ostalih regijah. Savinjska regija je imela ves čas skoraj izravnano bilanco.

V letu 2005 je v Pomurski regiji znašal indeks dnevne migracije 92,2, kar pomeni, da je imela 7,8% manj delovnih mest, kot je imela formalno delovno aktivnega prebivalstva. Kazalec se je v letu 2005 glede na leto 2003 znižal za 1,8 indeksne točke.

2.4.3.4 Poseljenost območja

Kazalnik poseljenost območja ponazarja redkost/gostoto poseljenosti v posamezni regiji. Za obsežna redko poseljena območja je značilno, da zahtevajo posebna vlaganja v komunalno infrastrukturo za zagotovitev ustreznih bivalnih razmer. Največ površine na prebivalca ima (glej Tab. 9 v Prilogi) Notranjsko-kraška regija, nadpovprečno redko poselitev pa imajo še Goriška, Jugovzhodna Slovenija, Koroška, Spodnjeposavska, Pomurska in Gorenjska regija. Najmanj redko poselitev pa izkazuje Osrednjeslovenska regija.

2.5 Kazalnik razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti za statistične regije

Najvišji kazalnik razvitosti ima (glej Tab. 2, na str. 12) Osrednjeslovenska regija, sledijo ji Obalno-kraška, Goriška ter Jugovzhodna Slovenija. Med najmanj razvite regije pa spadajo Pomurska, Podravska, Zasavska ter Koroška regija. Pomurska regija ima najnižji kazalnik razvitosti, ker je imela, če pogledamo samo zadnje leto opazovanja², med slovenskimi statističnimi regijami najnižji bruto domači proizvod na prebivalca, najnižjo bruto osnovo za dohodnino na prebivalca, najnižjo bruto dodano vrednost na zaposlenega ter najnižjo stopnjo formalne zaposlenosti.

Med najmanj ogrožene regije spadajo Osrednjeslovenska, Gorenjska ter Koroška regija, najbolj ogrožene regije pa so Pomurska, Podravska ter Spodnjeposavska regija. Vzroki za največjo ogroženost Pomurske regije so, glede na podatke iz zadnjega leta opazovanja, v najvišji stopnji registrirane brezposelnosti, najnižjem deležu prebivalstva, priključenem na javno kanalizacijsko omrežje, ter indeksu staranja prebivalstva, ki sicer ni najmanj ugoden med slovenskimi statističnimi regijami, kljub temu pa presega slovensko povprečje.

Iz Tabele 2 je še razvidno, da imajo največje razvojne možnosti Osrednjeslovenska, Savinjska ter Podravska regija, najmanjše razvojne možnosti pa imajo Notranjsko-kraška, Jugovzhodna Slovenija, Goriška ter Pomurska regija. Vzroki, da se Pomurska regija uvršča med statistične

² Kazalnik razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti je sicer izračunan iz posameznih kazalcev na podlagi časovnega obdobja, kot je prikazano v Tabeli 3 na str. 13. Pri obrazložitvi sem jih primerjala z zadnjim letom mojega opazovanja.

regije, ki imajo najmanj razvojnih možnosti, so glede na zadnje leto opazovanja v tem, da ima med slovenskimi regijami najnižje povprečno število let šolanja prebivalstva, da spada med regije z nizkim indeksom dnevne migracije, ter med regije, ki so pri kazalnikih: delež površine območij Natura 2000 in poseljenost območja presegle slovensko povprečje.

Tabela 2: Kazalnik razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti za statistične regije

Statistične regije	Razvitost**	Ogroženost***	Razvojne možnosti****
Osrednjeslovenska	1,0	0,9	1,0
Obalno-kraška	0,7	0,5	0,5
Gorenjska	0,5	0,8	0,5
Goriška	0,7	0,6	0,3
Savinjska	0,4	0,5	0,7
Jugovzh. Slovenija	0,6	0,6	0,2
Pomurska	0,0	0,2	0,4
Notranjsko-kraška	0,5	0,5	0,1
Podravska	0,2	0,3	0,6
Koroška	0,3	0,7	0,5
Spodnjeposavska	0,4	0,3	0,5
Zasavska	0,2	0,5	0,5

* Višja vrednost kazalnikov je ugodnejša za regijo.

** Kazalnik razvitosti je izračunan kot navadna aritmetična sredina iz standardiziranih kazalnikov: bruto domači proizvod na prebivalca, osnova za dohodnino na prebivalca, bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega, stopnja formalne zaposlenosti.

*** Kazalnik ogroženosti je izračunan kot navadna aritmetična sredina iz standardiziranih kazalnikov: stopnja registrirane brezposelnosti, indeks staranja prebivalstva, delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo.

**** Kazalnik razvojnih možnosti je izračunan kot navadna aritmetična sredina iz standardiziranih kazalnikov: povprečno število let šolanja prebivalstva, delež površine v območju Natura 2000 od skupne površine, število delovnih mest na delovno aktivno prebivalstvo, poseljenost območja.

Vir: Lastni izračuni po Tabeli 16 v Prilogi.

Po Senjuru (Lovrenčič, 2002, str. 9) so razlogi za razvojno zaostajanje Pomurja oziroma Prekmurja in Prlekije: (i) delovno intenzivna industrija, ki vse težje tekmuje s poceni delovno silo iz vzhodne Evrope in Azije, (ii) neperspektivno kmetijstvo, ki niha med ekonomiko, ekologijo in socialo, (iii) slabše razmere za tekmovanje in bivanje (nerazvita infrastruktura, prometna odmaknjenost od razvojnih središč ter nezadostno razvita mestna središča), kar spodbuja odseljevanje, (iv) gospodarska nerazvitost v najbolj elementarnem pomenu besede.

2.6 Indeks razvojne ogroženosti

Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007-2013 (2006) je podrobneje določil kazalce in metode za izračun indeksa razvojne ogroženosti in za programsko obdobje Državnega razvojnega programa 2007-2013 razvrstil razvojne regije po stopnji njihove razvitosti. Kazalci za izračun indeksa razvojne ogroženosti so prikazani v Tabeli 3 na str. 13.

Tabela 3: Kazalci za izračun indeksa razvojne ogroženosti za programsko obdobje 2007-2013

1. Razvitost:
- bruto domači proizvod na prebivalca (2001-2003)
- osnova za dohodnino na prebivalca (2002-2004)
- bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega (2002-2004)
- stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti (2002-2004)
2. Ogroženost:
- stopnja registrirane brezposelnosti (2002-2004)
- indeks staranja prebivalstva (2003-2005)
- delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo (popis 2002)
3. Razvojne možnosti:
- povprečno število let šolanja prebivalstva (popis 2002)
- delež površine v območju Natura 2000 od skupne površine (2004)
- število delovnih mest na delovno aktivno prebivalstvo v regiji (2002-2004)
- poseljenost območja – število km ² na prebivalca (2005)

Vir: Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007-2013, 2006, str. 4.

Pri določitvi novih kazalcev se je upoštevala njihova razpoložljivost, sprejemljivost in primerljivost. Skupine kazalnikov so različno utežene, in sicer posredno s številom kazalnikov v posamezni skupini. Enako težo imata skupini regionalne razvitosti in razvojnih možnosti, obe imata po štiri kazalnike. Skupina ogroženosti pa ima nekoliko manjšo težo, vsebuje le tri kazalnike. Pri izračunu indeksa razvojne ogroženosti se pri posameznih kazalnikih uporablja triletno povprečje zadnjih razpoložljivih podatkov. Nato se kazalniki standardizirajo, tako da se določi njihova spodnja in zgornja meja in nato izračuna njihova standardizirana vrednost po formuli: $[\text{dejanska vrednost} - \text{najmanjša vrednost}] / [\text{največja vrednost} - \text{najmanjša vrednost}]$. Iz standardiziranih vrednosti kazalnikov se za vsako posamezno regijo z navadno aritmetično sredino izračuna končna standardizirana vrednost, ki se nato izrazi v inverzni obliki ter prikaže v obliki indeksa ravni [Slovenija=100] (Pečar, Kavaš, 2006, str. 14-15).

Indeks razvojne ogroženosti (glej Tab. 4, na str. 14) prikazuje precejšnje razlike med najboljšo in najslabšo regijo, med preostalimi regijami pa so relativno manjše razlike. Najvišjo vrednost indeksa razvojne ogroženosti ima Pomurska regija, ki je za 18,3 krat večja od najnižje vrednosti v Osrednjeslovenski regiji. Najmanj razvojno ogrožene regije, ki imajo indeks razvojne ogroženosti manjši od 100, so poleg Osrednjeslovenske regije še Obalno-kraška, Gorenjska, Savinjska in Goriška regija. Med najbolj razvojno ogrožene regije z indeksom razvojne ogroženosti, višjim od 100, pa poleg Pomurske regije spadajo še Notranjsko-kraška, Podravska, Spodnjeposavska, Zasavska, Koroška in Jugovzhodna Slovenija.

Tabela 4: Indeks razvojne ogroženosti za programsko obdobje 2007-2013

Regije	Indeks, Slo=100
Slovenija	100
Pomurska	159,5
Notranjsko-kraška	127
Podravska	116,8
Spodnjeposavska	116,8
Zasavska	113,9
Koroška	103,9
Jugovzh. Slovenija	101,7
Goriška	93,8
Savinjska	92,3
Gorenjska	83,1
Obalno-kraška	82,4
Osrednjeslovenska	8,7

Vir: Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007- 2013, 2006, str. 10.

3 POMURJE

Ime Pomurje se je prvič pojavilo leta 1859, označuje pa področje ob reki Muri, kamor spadata na desnem bregu reke Mure Prlekija ter na levem bregu Mure Prekmurje. Prav reka Mura je za dolga leta presekala narodno celovitost, saj je Prlekija pripadala avstrijskemu, Prekmurje pa madžarskemu delu avstro-ogrske monarhije. Prekmurje se je priključilo Sloveniji oziroma takratni SHS leta 1919.

Ozemlje Pomurja je sestavljeno iz ravninskega ter gričevnatega sveta. Ravninski del Pomurja sestavljajo Apaško in Mursko polje na desni strani ter Dolinsko in Ravensko na levi strani reke Mure. Tercialno gričevje pa sestavljajo na severu Goričko, na jugu Ljutomerske gorice, na vzhodu Lendavske gorice, na jugozahodu pa Radgonsko-Kapelske gorice. Pomurje meji na Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško.

Pomurska regija je imela v juniju 2006 122.198 prebivalcev, ki živijo na 1.337 kvadratnih kilometrih v skrajnem severovzhodnem delu Slovenije. Pomurje je po velikosti sedma slovenska regija z 6,6% celotne površine in 6,2% slovenskega prebivalstva. V Pomurju živi tudi pretežni del madžarske manjšine v Sloveniji ter številna romska skupnost (Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 29).

Na ravni SKTE 4 obsega Pomurje štiri upravne enote: Mursko Soboto, Lendavo, Ljutomer in Gornjo Radgono, na ravni SKTE 5 pa sedemindvajset občin, vključno z novo, v letu 2006 ustanovljeno, Apače (glej Slika 1 v Prilogi).

3.1 Gospodarstvo

Pomurje je v Sloveniji zaradi obrobne in obmejne lege gospodarsko šibka panoga. Problemi regije se kažejo v prevladujočem deležu delovno intenzivne industrije, ki večinoma tehnološko ni zahtevna, šibkem storitvenem sektorju, pomanjkanju strokovnjakov s sodobnimi znanji, vodstvenimi sposobnostmi ter izkušnjami, nefleksibilnem šolskem sistemu, neustrezni razpoložljivi delovne sili na trgu dela. Gospodarska struktura v Pomurju ni ugodna. Pomurska podjetja so pričela s prestrukturiranjem pozneje kot podjetja drugje v Sloveniji. V Pomurju skorajda niso prisotna podjetja v panogah³, ki so danes gonilo gospodarske rasti, kar je ključni vzrok za zaviranje prihodnjega gospodarskega razvoja in konkurenčnosti Pomurja (Kavaš et al., 2001, str. 1, 6).

Pomurje je po skoraj vseh ekonomskih kazalnikih gospodarsko najmanj razvita slovenska regija. V prvih letih tržnega gospodarstva je Pomurje izgubilo veliko podjetij, določena so propadla, druga so bila prodana. Posledica obojega je bilo pogorišče, v katerega se je s tisoči propadlih delovnih mest spremenilo pomursko gospodarstvo. Danes se gospodarstvo v regiji ponovno postavlja na noge. Uspešna pa so predvsem tista podjetja, katerih lastniki so prišli iz razvitih slovenskih regij in iz tujine (Gerencner, 2007, str. 21).

Glavni generator nerazvitosti Pomurske regije je nerazvitost sama. Tradicionalni in delovno intenzivni ostanki gospodarstva vplivajo na počasno spreminjanje vrednot in s tem tudi kulture organizacij v regiji. Delovnih mest ni mogoče ustvariti čez noč, za njihovo ustvarjanje je potrebna vsaj 3% gospodarska rast, kar v primeru Pomurja pomeni za ohranjanje razlike v razvojnem zaostanku rast za najmanj 6%, za začetek dohitevanja pa še nekoliko več (Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 96).

Število pomurskih podjetij, ki se zaveda, da je edina konkurenčna prednost na dolgi rok v ljudeh, ni veliko. Večina jih še zmeraj vidi konkurenčno prednost v infrastrukturi, opreми, tehnologiji in je kratkoročno profitno usmerjena. Ker je nizko plačana delovna sila v veliki meri podlaga za konkurenčnost pomurskega gospodarstva, se lahko zgodi, da se bodo efekti nevlaganja v kadre v prihodnosti odrazili še bolj drastično kot sesutje pomurskih proizvodnih gigantov (Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 96).

³ Npr. računalniška oprema, komunikacijska oprema, prevodniki, biotehnologija.

3.2 Človeški viri

Razvitost izobraževalnega sistema je bistvenega pomena za razvoj Pomurske regije in dvig njene konkurenčnosti. Za gospodarski razvoj je namreč potrebna ustrezno kvalificirana in visoko izobražena delovna sila.

Ker je poklicno in strokovno šolstvo slabo prilagojeno dejanskim potrebam trga dela v Pomurski regiji ter zaradi nepriljubljenosti poklicev, kar je posledica situacije v tradicionalni industriji, predvsem tekstilni in kmetijstvu, so bili nekateri srednješolski programi ukinjeni (tekstilstvo, kmetijstvo). V preteklih letih Pomurski regiji ni uspelo, da bi pridobila programe, ki bi ustrezali potrebam gospodarstva (Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 131).

V preteklosti je imela velik vpliv na življenje v Pomurski regiji tekstilna industrija. Tekstilno podjetje Mura je v svojih najboljših časih zaposlovalo 6.500 delavcev, od njihovega zaslužka pa je živelo skoraj 25.000 Pomurcev. V časih na pol kmečkega in na pol delavskega proletariata pomurski starši niso čutili potrebe, da bi otroke poslali v šole. Prevladovalo je prepričanje, da bodo otroci dobro živeli z delom v Muri ter z občasnim delom na kmetiji. Šele ko je razdrobljeno kmetijstvo zašlo v probleme, tekstilno panogo pa oslabil globalizacija ter poceni kitajska konfekcija, so Pomurci spoznali svojo zmoto glede podcenjevanja šolanja mladih (Gerenčer, 2007, str. 21).

3.3 Infrastruktura

Pomurje si veliko obeta od izgradnje še neizgrajenih odsekov avtoceste, ki naj bi se zaključila do konca leta 2008. Z izgradnjo avtoceste se bodo odpravili močno obremenjujoči vplivi naglo naraščajočega težkega tranzitnega prometa na bivalna in delovna okolja v naseljih in za take vrste prometa neustrezno cestno infrastrukturo (Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 47).

3.4 Kmetijstvo

V preteklosti (pa tudi dandanes) je kmetijstvo v Pomurski regiji predstavljalo glavno gospodarsko dejavnost. Pomurje v Sloveniji izstopa tako po kmetijskih površinah kot po deležu kmečkega prebivalstva ter po dejstvu, da se s kmetijstvom vsaj delno ukvarja več kot polovica gospodinjstev. Čeprav, po podatkih iz Popisa 2000, obsega Pomurje le 6,6% slovenskega ozemlja, ima 22,3% slovenskih njiv in vrtov, 12,7% sadovnjakov in 11,7% vinogradov (Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 219).

Značilnost kmetijstva je, da je odvisno od državne zaščite. Ker v pomurskem kmetijstvu obstaja veliko problemov (velikostna struktura kmetij, organiziranost, znanje, varovanje okolja, dopolnilne dejavnosti, naravne katastrofe itd.) brez sodelovanja državnih institucij in kmetijske

politike ne bo mogoče izboljšati razmer v pomurskem kmetijstvu (Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 55).

4 RAZVOJ PRLEKIJE ZNOTRAJ POMURSKE REGIJE

V tem poglavju bom predstavila območje Prlekije, medtem ko se bom pri proučevanju različnih kazalnikov osredotočila samo na občine tistega dela Prlekije, ki spadajo v Pomursko regijo, kar pomeni, da ne bom proučevala občine Ormož, ki se uvršča v Podravsko regijo. Na podlagi kazalnikov, ki se uporabljajo za izračun indeksa razvojne ogroženosti, želim ugotoviti, ali je pomurski del Prlekije bolj ali manj razvit od povprečja Pomurske regije. Vrednost za pomurski del Prlekije bom izračunala na podlagi tehtane aritmetične sredine s ponderiranjem posameznih vrednosti z deležem prebivalstva posamezne občine v pomurskem delu Prlekije. Pri ostalih kazalnikih pa bom medsebojno primerjala občine pomurskega dela Prlekije.

Tabela 5: Ponderji za izračun povprečja pomurskega dela Prlekije

	G. Radgona	Radenci	Sveti Jurij	Ljutomer	Križevci	Razkrižje	Veržej
Ponderji	0,32	0,14	0,07	0,31	0,09	0,03	0,03

* Ponderje predstavljajo deleži prebivalstva posameznih občin v pomurskem delu Prlekije; le-ti so bili v vseh proučevanih letih (2003-2006) enaki.

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2007; Lastni izračuni.

4.1 Predstavitev območja Prlekije

Prlekija (glej Slika 2, 3 v Prilogi) je kulturno, jezikovno in zgodovinsko, torej v duhovnem in v gospodarskem smislu, zaokroženo in homogeno območje, razdeljeno med dve statistični regiji: Pomurje in Podravje (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 10). Večina občin Prlekije in sicer Gornja Radgona, Križevci, Ljutomer, Radenci, Razkrižje, Sveti Jurij ob Ščavnici ter Veržej spada v Pomursko regijo, občina Ormož pa spada v Podravsko regijo.

V Sloveniji je bilo v letu 2006 ustanovljenih 17 novih občin. Na območju Prlekije je prišlo do ustanovitve naslednjih novih občin (Upravna teritorialna razdelitev, 2007, str. 3):

- občina Apače je nastala z odcepitvijo dela občine Gornja Radgona;
- občina Središče ob Dravi je nastala z odcepitvijo dela občine Ormož;
- občina Sveti Tomaž je nastala z odcepitvijo od občine Ormož.

Območje Prlekije opredeljujeta dva tipa krajine:

- Nižinski deli med Muro, Dravo in ob Ščavnici, ki obsegajo Spodnje Dravsko polje, Mursko polje, Radensko in Apaško polje. Svet ob prleških rekah je zelo raznolik. Območje ob Muri je prepleteno z mrtvimi rokavi, polno mokrišč in biotsko izjemno raznovrstno. Podobno velja za spodnji del Drave v bližini Središča ob Dravi. Naselja so se oblikovala ob ravninskih potokih.

- Za severovzhodni del Slovenskih goric so značilni predvsem vinogradi. Domačije so obkrožene s sadovnjaki, pod njimi so vinogradi (glej Slika 4 v Prilogi) in nato njive, na dnu pa travniki, ponekod še obdani z mejicami, v katerih prevladujejo jelše in vrbe.

Pomurski del Prlekije se razprostira na 388 km², kar predstavlja 29% površine Pomurske regije ter 1,9% površine Slovenije. Največje občine v letu 2006 so Gornja Radgona, Ljutomer ter Sveti Jurij, najmanjše pa Razkrižje ter Veržej. Občine pomurskega dela Prlekije imajo skupno 169 naselij.

Tabela 6: Osnovni podatki o občinah pomurskega dela Prlekije, 30.6.2006

Občine	Površina v km ²	Površina v %	Prebivalstvo	Prebivalstvo v %	Preb./km ²	Število naselij*
G. Radgona	128	0,6	12.370	0,6	97	51
Radenci	34	0,2	5.327	0,3	156	22
Sveti Jurij	51	0,3	2.907	0,1	57	27
Ljutomer	107	0,5	12.081	0,6	113	44
Križevci	46	0,2	3.567	0,2	77	16
Razkrižje	10	0,0	1.362	0,1	139	6
Veržej	12	0,1	1.348	0,1	112	3
pom. del Prlekije	388	1,9	38.962	1,9	100	169
Pomurje	1.338	6,6	122.198	6,1	91	346
Slovenija	20.273	100,0	2.008.516	100,0	99	5.998

* Podatki za število naselij se nanašajo na 1.1.2006.

Vir: Pečar, 2006, str. 106; Statistični letopis Republike Slovenije 2006, 2007, str. 530 – 533; Lastni izračuni.

4.2 Človeški viri

4.2.1 Demografski trendi

V letu 2006 je v pomurskem delu Prlekije prebivalo 38.962 prebivalcev, kar pomeni 31,9% prebivalstva Pomurske regije ter 1,9% prebivalstva Slovenije. Največje občine po številu prebivalstva so Gornja Radgona, Ljutomer ter Radenci, najmanjše pa Veržej ter Razkrižje. Povprečna gostota poselitve v pomurskem delu Prlekije je 100 prebivalcev na km², kar je nad povprečjem gostote poselitve v Pomurju ter nekoliko nad povprečjem Slovenije.

Če pogledamo demografske kazalnike (glej Tab. 7, na str. 19), kot so naravni, selitveni in skupni prirast na 1000 prebivalcev, vidimo, da so trendi v povprečju negativni, skupni prirast je negativen v vseh občinah, z izjemo občin Radenci, Sveti Jurij ter Razkrižje.

Tabela 7: Določeni demografski kazalci za občine pomurskega dela Prlekije v letu 2005

Občine	na 1000 prebivalcev			
	Naravni prirast	Selitveni prirast s tujino	Selitveni prirast med občinami	Skupni prirast
G. Radgona	-2	0	-0,7	-2,7
Radenci	0,6	-0,8	5,6	5,4
Sveti Jurij	-1,7	0,3	2,4	1
Ljutomer	-3,2	-1,5	0,1	-4,6
Križevci	-3,9	-0,3	-0,6	-4,8
Razkrižje	1,5	9,6	-4,4	6,6
Veržej	-3,7	-2,2	3,7	-2,2
Slovenija	-0,3	3,2	0	2,9

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2007.

Vse občine so imele v proučevanih letih v strukturi prebivalstva več starega kot mladega prebivalstva, z izjemo Gornje Radgone, ki je v letu 2004 še imela več mladega kot starega prebivalstva. V letu 2006 se je v primerjavi z letom 2004 indeks staranja prebivalstva povečal v vseh občinah obravnavanega območja. Indeks staranja za pomurski del Prlekije je v letu 2006 znašal 109,8, kar je pod slovenskim povprečjem (112,4) in pod povprečjem Pomurja (117,0). Najvišji indeks staranja prebivalstva v letu 2006 je imela občina Sveti Jurij, in sicer 118,2, najnižjega pa občina Gornja Radgona (104,4).

Tabela 8: Indeks staranja prebivalstva za občine pomurskega dela Prlekije v letih 2004 in 2006, za stanje 30.6

Občine	Indeks staranja prebivalstva			
	Indeks		Indeks, SLO=100	
	2004	2006	2004	2006
G. Radgona	96,4	104,4	91,9	92,9
Radenci	104,4	111,5	99,5	99,2
Sveti Jurij	114,8	118,2	109,4	105,2
Ljutomer	108,7	114,5	103,6	101,9
Križevci	109,4	116,9	104,3	104,0
Razkrižje	104,1	106,8	99,2	95,0
Veržej	105,4	111,1	100,5	98,8
pomurski del Prlekije	103,3	109,8	98,5	97,7
Pomurje	110,1	117,0	105,0	104,1
Slovenija	104,9	112,4	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2005, str. 112-113; Pečar, 2006, str. 106 – 107; Lastni izračuni.

Po mnenju demografov bo imelo pretirano staranje prebivalstva še posebej negativne posledice na področju inovativnosti in produktivnosti, kar utemeljujejo z dejstvom, da so starejši ljudje manj inovativni, težje se prilagodijo različnim spremembam, manj so nagnjeni k tveganju, ki je pogoj za zdrav gospodarski razvoj, in v manjši meri so pripravljeni sprejemati vse vrste napredka (Malačič, 2006, str. 271).

4.2.2 Izobraževanje

V svetu je danes bolj kot kadarkoli prej prisoten trend naraščanja izobraženosti prebivalstva. Naraščanje pomena izobraževanja je posledica prehoda od enostavnega k zahtevnejšemu delu. Zaradi vse večje avtomatizacije in robotizacije obstajajo v proizvodnih procesih potrebe po vse bolj izobraženi delovni sili. Neizobraženi in slabo izobraženi pa so obsojeni na pogosto nezaposlenost (Malačič, 2006, str. 32).

V pomurskem delu Prlekije je 5,7% prebivalstva brez izobrazbe ali z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo. Z osnovnošolsko izobrazbo je 34,7% prebivalstva, s srednješolsko jih je 51,4%, z višješolsko 4%, z dodiplomsko 3,6% in s podiplomsko je 0,3% prebivalstva. Izobrazbena struktura prebivalstva na obravnavanem območju je zelo nizka, saj je delež prebivalstva brez izobrazbe in z osnovnošolsko izobrazbo nad slovenskim povprečjem, deleži ostalih stopenj izobrazbe pa so pod slovenskim povprečjem.

Zaskrbljujoč delež prebivalstva, ki je brez izobrazbe ali pa ima nepopolno osnovno šolo, ima občina Križevci z 10%. Najnižji omenjeni delež pa ima občina Veržej (2,4%). Največ tistih, ki imajo končano visoko stopnjo izobrazbe, imajo Radenci (6,8%), najmanj pa občini Sveti Jurij (2,2%) in Razkrižje (2,6%).

Tabela 9: Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi, v občinah pomurskega dela Prlekije, popis 2002

Občine	Skupaj	Brez izobrazbe	Nepopol. Osnovna	Osnovna	Srednja			Višja	Visoka	
					Skupaj	Nižja in sred. poklicna	Strok. in splošna		Dodipl.	Podipl.
G. Radgona	10.540	69	587	3.726	5.431	3.172	2.259	358	347	22
Križevci	3.119	139	172	1.083	1.519	916	603	118	78	10
Ljutomer	9.946	58	492	3.467	5.105	3.008	2.097	427	367	30
Radenci	4.505	13	155	1.303	2.482	1.363	1.119	246	274	32
Razkrižje	1.024	5	-	388	489	318	171	32	27	-
Sv. Jurij	2.437	12	135	1.061	1.122	746	376	53	51	3
Veržej	1.148	-	28	340	665	386	279	64	45	-
p. del Prlekije	32.719	296	1.569	11.368	16.813	9.909	6.904	1.298	1.189	97
Pomurje	103.272	850	5.272	39.189	49.745	28.508	21.237	3.920	3.923	373
Slovenija	1.663.869	11.337	104.219	433.910	899.341	452.292	447.049	84.044	114.630	16.388

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2007.

Po podatkih statističnega urada Republike Slovenije je v začetku šolskega leta 2006/2007 na področju Prlekije delovalo 26 vrtcev, ki jih je obiskovalo 1.481 predšolskih otrok ter 26 osnovnih šol (od tega so 3 s prilagojenim programom), ki jih je obiskovalo 4.795 otrok (SI-STAT podatkovni portal, 2007). Srednjih šol ni veliko, so samo tri, in sicer Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci ter Gimnazija Ormož, medtem ko visokošolskih središč sploh ni. Zaradi pomanjkanja primernih izobraževalnih programov, tako na srednjem kot visokošolskem nivoju, večina dijakov ter študentov ne stanuje

doma, temveč v kraju izobraževanja, s čimer so finančne zmožnosti družin dodatno obremenjene.

V Območnem razvojnem programu za območje Prlekije 2007-2013 je predlagana ustanovitev Visokošolskega središča Ljutomer ter Visokošolskega središča za podjetništvo in turizem v Gornji Radgoni. Predloga sta bila umeščena v Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013. Ustanovitev Visokošolskega središča Ljutomer je nujno potrebna zaradi neprestanega odliva mladih izobraženih kadrov iz Prlekije v razvitejša središča, predvsem v Ljubljano in Maribor, v zadnjem času pa tudi v Mursko Soboto. Visokošolsko središče Ljutomer bi nadgradilo uspešno delo Gimnazije Ljutomer, katere rezultati sodijo v slovenski vrh. Namen projekta Visokošolskega središča za podjetništvo in turizem pa je ustanovitev visokošolske ustanove, ki bo osredotočena na področje turizma s poudarkom na managementu turizma, zdravstva, rekreacije ter naravne in kulturne dediščine, omogočala pa naj bi fleksibilno zaposljivost študentov (Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 109).

Izobraževanje odraslih poteka preko Ljudskih univerz v občinah Ljutomer, Ormož in Gornja Radgona. Problem predstavlja neuskkljenost dopolnilnih izobraževalnih programov, ki so namenjeni prekvalifikaciji, z dejanskimi potrebami v okolju. Razlogi za to so v sistemski pogojenosti, ter v nezainteresiranosti starejših in nižje izobraženih ljudi za dodatno izobraževanje. Dopolnilni programi bi se morali razvijati skladno z razvojnimi prioritetami, da bi trg delovne sile lahko zadostil razvojnim usmeritvam (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 25).

4.2.3 Trg dela

Najvišjo stopnjo registrirane brezposelnosti (glej Tab. 10, na str. 22) je imela v letu 2005 občina Gornja Radgona (16%), sledi ji občina Sveti Jurij s 15,1%. Slovensko povprečje sta presegli še občini Radenci ter Ljutomer. Najnižjo stopnjo registrirane brezposelnosti pa je imela občina Veržej, ki je v letu 2005 dosegala 85,3% slovenskega povprečja. V letu 2005 glede na leto 2003 se je v vseh občinah znižala stopnja registrirane brezposelnosti, najboljčutneje pa v občini Razkrižje, kjer se je znižala za 4,3 odstotne točke. Pomurski del Prlekije je v letu 2005 izkazoval za 1,25 krat oziroma za 3,4 odstotne točke nižjo stopnjo registrirane brezposelnosti od Pomurja, slovensko povprečje pa je presegal za 34,8%.

Tabela 10: Stopnja registrirane brezposelnosti v občinah pomurskega dela Prlekije v letih 2003 in 2005

Občine	Stopnja registrirane brezposelnosti			
	v %		Indeks, SLO=100	
	2003	2005	2003	2005
G. Radgona	18,9	16,0	168,8	156,9
Radenci	15,3	14,4	136,6	141,2
Sveti Jurij	19,2	15,1	171,4	148,0
Ljutomer	15,1	13,2	134,8	129,4
Križevci	12,7	10,1	113,4	99,0
Razkrižje	14,1	9,8	125,9	96,1
Veržej	9,8	8,7	87,5	85,3
pomurski del Prlekije	16,1	13,7	143,5	134,8
Pomurje	17,5	17,1	156,3	167,6
Slovenija	11,2	10,2	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2003, str. 92-93; Pečar, 2006, str. 110-111; Lastni izračuni.

Najvišja formalna stopnja zaposlenosti je bila v letu 2005 v občini Radenci (55,8%), najnižja pa v občini Razkrižje (50,8%). Vse občine ter prav tako pomurski del Prlekije ter Pomurje so imele v proučevanih letih stopnjo formalne zaposlenosti pod slovenskim povprečjem, ki je v letu 2005 znašalo 57,8%. Pomurski del Prlekije je imel v letu 2005 za 0,2 odstotni točki višjo stopnjo registrirane zaposlenosti od Pomurja, medtem ko je v letu 2003 izkazoval nižjo stopnjo formalne zaposlenosti od Pomurja. Kazalec za pomurski del Prlekije je bil v letu 2005 za 8,5% pod slovenskim povprečjem.

Tabela 11: Stopnja formalne zaposlenosti v občinah pomurskega dela Prlekije v letih 2003 in 2005

Občine	Stopnja (formalne) registrirane zaposlenosti			
	v %		Indeks, SLO=100	
	2003	2005	2003	2005
G. Radgona	47,9	52,0	86,6	90,0
Radenci	53,0	55,8	95,8	96,5
Sveti Jurij	46,2	51,3	83,5	88,8
Ljutomer	51,7	54,0	93,5	93,4
Križevci	52,1	55,4	94,2	95,8
Razkrižje	47,6	50,8	86,1	87,9
Veržej	53,3	53,9	96,4	93,3
pomurski del Prlekije	49,7	52,9	89,9	91,5
Pomurje	51,9	52,7	93,9	91,2
Slovenija	55,3	57,8	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2003, str. 92-93; Pečar, 2006, str. 110-111; Lastni izračuni.

Podporne institucije na trgu dela za območje Prlekije so Urad za delo Gornja Radgona ter Urad za delo Ljutomer, ki delujeta v okviru Območne službe Murska Sobota, v okviru Območne službe Ptuj pa deluje Urad za delo Ormož.

4.2.4 Zdravstvo in sociala

Za Prlekijo je značilna nadpovprečna stopnja umrljivosti ljudi, ki je višja pri moških kot pri ženskah, ter slabo splošno zdravstveno stanje prebivalstva, ki je prisotno kljub solidni ponudbi zdravstvenih storitev. Vzroki za slabo splošno zdravstveno prebivalstva so predvsem v slabšem socialnem stanju prebivalstva, brezposelnosti in slabi izobrazbeni strukturi. Prebivalstvo se ne zaveda v zadostni meri pomembnosti skrbi za svoje zdravje (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 25-26).

Na območju Prlekije delujejo 3 javni zdravstveni domovi, ki so locirani v občinah Gornja Radgona, Ljutomer in Ormož, in imajo skupno še 10 dislociranih enot splošne prakse ter 4 dislocirane enote zobozdravstva. Na področju splošne prakse so zasebnikom podeljene 4 koncesije, 5 pa jih je podeljenih na področju zobozdravstva. Na območju Prlekije deluje 6 lekarn, ki so javnega značaja, ter 2 lekarni, ki imata koncesijo. Prebivalcem z zdravstvenimi težavami so na voljo tudi zdraviliške storitve znotraj term v Radencih in Banovcih. V občini Ormož pa je še locirana posebna javna bolnišnica, specializirana za zdravljenje duševno motenih oseb, starejših od 18 let.

Na področju socialnega varstva se nahajajo naslednje institucije: (i) 3 centri za socialno delo v upravnih enotah Gornja Radgona, Ljutomer in Ormož, (ii) 3 varstveno-delovni centri v Ljutomeru, Gornji Radgoni in Ormožu, ki so namenjeni ljudem s posebnimi potrebami, (iii) dva socialno varstvena zavoda, namenjena varstvu starejših oseb v Ljutomeru in Ormožu, (iv) socialno varstveni zavod v Lukavcih, ki je namenjen ljudem s posebnimi potrebami ter starejšim ljudem.

Center za socialno delo Ljutomer je javni socialno varstveni zavod, ki opravlja dejavnost socialnega varstva na območju Upravne enote Ljutomer. Dejavnost obsega izvajanje javnih pooblastil in nalog po zakonih, storitve socialne preventive, storitve prve socialne pomoči, storitve pomoči družini na domu, storitve osebne pomoči in organiziranje skupnih akcij za socialno ogrožene skupine prebivalcev. V Ljutomeru je locirana tudi Varna hiša Pomurja, za ženske in otroke, ki so žrtve nasilja. Sprejme lahko od 6 do 8 žensk ter do 10 otrok. Osnovna naloga varne hiše je nudenje zaščite in podpore pri zavestnem spreminjanju lastnega življenja žrtev nasilja.

Kljub prisotnosti določenih institucij v Prlekiji je še zmeraj veliko pomanjkanje programov, s katerimi bi se vplivalo na osebni razvoj posameznikov in s tem zmanjšalo število konfliktov predvsem znotraj družin. Vzpostavljenih bi moralo biti več programov pomoči mladim družinam ter otrokom in ženskam, ki so žrtve nasilja.

4.2.5 Kultura

Za Prlekijo je značilna bogata kulturna dediščina, ki jo predstavljajo cerkve, kapelice, kužna znamenja, gradovi, običaji, poslikave itd. Prebivalstvo se ne zaveda v zadostni meri pomena ohranjanja kulturne dediščine. Le-to ni samo ohranjanje starih običajev, navad ter spomenikov, temveč predstavlja spremembo odnosa do identitete prebivalstva določenega območja. Pomembno je zagotavljati ustrezno promocijo kulturne dediščine ter s tem vplivati na ohranitev in prenos teh vrednot na poznejše generacije.

Na območju Prlekije deluje 70 kulturnih društev, ki so vključeni v Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti. Le-ta je osrednja vladna organizacija slovenske društvene kulture, ki z mrežo izpostav in zvez kulturnih društev po celotni državi strokovno in finančno podpira razvoj društvene kulture. Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti ima v večjih urbanih središčih po Sloveniji območne izpostave, preko katerih skrbi za skladen in uravnotežen kulturni razvoj. Na območju Prlekije so tri izpostave Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti, in sicer območne izpostave Ljutomer, Gornja Radgona ter Ormož.

Na področju kulture delujejo v Prlekiji različne institucije, območje tako beleži 14 kulturnih domov, 4 splošne knjižnice, 6 muzejev, 5 kinodvoran ter 5 dvoran, kjer se prirejajo različne kulturne prireditve.

V Ljutomeru izvaja svojo dejavnost sodoben multimedijски center Regionalni pomurski multimedijски center, ki deluje v okviru Mladinskega centra Prlekije. Ponaša se z obsežno kulturno-digitalno ponudbo, ukvarja pa se tudi z informativno svetovalno dejavnostjo. Multimedijски center zagotavlja kulturno umetniško dogajanje in ustvarjanje, skrbi za neprestan pretok informacij, srečevanja ljudi, idej in znanj ter nudi pomoč pri realizaciji umetniških in civilno družbenih projektov. Uporabnikom je omogočen brezplačni javni dostop do računalnikov in interneta ter uporaba informacijsko komunikacijske tehnologije.

4.3 Gospodarstvo

Gospodarstvo ima pomemben vpliv na razvoj določenega območja, zato mu je potrebno nameniti posebno pozornost. Območje Prlekije je v zadnji fazi gospodarskega prestrukturiranja, kar pomeni, da bodo v prihodnje na dodano vrednost imela bistven vpliv mala in srednja podjetja. Pomembno je, da lokalne skupnosti in država zagotovijo (i) ustrezno prometno, komunalno infrastrukturo ter ustrezno opremljena zemljišča za hitrejši razvoj domačega gospodarstva ter tujih neposrednih investicij, (ii) fleksibilne izobraževalne programe, ki bodo prilagojeni potrebam gospodarstva, (iii) spodbujanje podjetništva ter kreativnosti pri mladih čez vso izobraževalno dobo, (iv) učinkovitejše in tesnejše povezano podporno okolje za pomoč podjetnikom pri pridobivanju finančnih sredstev, pri premagovanju birokratskih ovir ter pri

promociji horizontalnega in vertikalnega povezovanja podjetij in gospodarskih panog (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 14-15).

Ključni problemi na področju gospodarstva v Prlekiji so premajhno povezovanje in sodelovanje med podjetji, pomanjkanje finančnih sredstev za investiranje v razvoj novih tehnologij in izdelkov, nepovezanost podpornih institucij, pomanjkanje ustrezno urejenih zemljišč - poslovno obrtnih con, pomanjkanje ustrezno izobražene delovne sile ter podjetniške iniciative.

Gospodarske družbe se po novem Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD-1) razvrščajo na mikro, majhne, srednje in velike družbe. Za mikro družbo velja tista, ki izpolnjuje vsaj dve izmed naslednjih meril: da povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 10, da so čisti prihodki od prodaje manjši od 2.000.000 evrov, da vrednost aktive ne presega 2.000.000 evrov. Za majhno družbo velja tista, ki izpolnjuje najmanj dve od naslednjih meril: da povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 50, da so čisti prihodki od prodaje manjši od 7.300.000 evrov, da je vrednost aktive manjša od 3.650.000 evrov. Med srednjo družbo se uvršča tista, ki je ni mogoče uvrstiti med mikro ali majhne družbe, izpolnjuje pa najmanj dve od naslednjih meril: da povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 250, da čisti prihodki od prodaje ne presegajo 29.200.000 evrov, da je vrednost aktive manjša od 14.600.000 evrov. Za veliko družbo pa velja družba, ki je ni mogoče uvrstiti med mikro, majhne ali srednje družbe (Zakon o gospodarskih družbah, 2006).

Tabela 12: Število gospodarskih družb in število zaposlenih v gospodarskih družbah glede na velikost, v občinah pomurskega dela Prlekije v letu 2006

Občine	Število gospodarskih družb					Število zaposlenih				
	Mikro	Majhna	Srednja	Velika	Skupaj	Mikro	Majhna	Srednja	Velika	Skupaj
G. Radgona	108	8	3	5	124	338	483	333	1.374	2.528
Radenci	44	1		2	47	154	29		625	808
Sveti Jurij	8				8	62				62
Ljutomer	114	10	6	2	132	525	441	772	55	1.793
Križevci	16	1	1	1	19	31	51	93	46	221
Razkrižje	8				8	25				25
Veržej	12				12	23				23
pom. del Prlekije	310	20	10	10	350	1.159	1.004	1.198	2.100	5.461
Pomurje	1.048	65	28	35	1176	4.515	3.223	3.218	7.783	18.739
Slovenija	42.046	1.784	745	755	45330	126.306	60.998	74.860	216.675	478.839

Vir: Interni podatki Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJ PES), 2007; Lastni izračuni.

V zgornji Tabeli 12 je razvidno, da je skupno število gospodarskih družb v pomurskem delu Prlekije predstavljalo 30% vseh gospodarskih družb v Pomurju, število zaposlenih v vseh gospodarskih družbah pa 29%. Po številu gospodarskih družb prevladujejo mikro podjetja, le teh je bilo v pomurskem delu Prlekije 88,6%, zaposlovala pa so 1.159 ljudi. Po številu zaposlenih v

gospodarskih družbah pa močno prevladujejo velika podjetja, tako v pomurskem delu Prlekije kot v Pomurju.

Tabela 13 prikazuje število gospodarskih družb po standardni klasifikaciji dejavnosti po posameznih občinah pomurskega dela Prlekije, Pomurske regije ter Slovenije. Največ gospodarskih družb je lociranih v občinah Gornja Radgona in Ljutomer, najmanj pa v občinah Sveti Jurij in Razkrižje. V pomurskem delu Prlekije se največ podjetij ukvarja s storitvami (67%), sledi industrija z 21%, gradbeništvo z 7% ter kmetijstvo z 4%. Če pogledamo razvrstitev po posameznih dejavnostih, vidimo, da v pomurskem delu Prlekije prevladujejo podjetja, ki se ukvarjajo s trgovino, popravilom motornih vozil in izdelkov široke porabe, sledijo jim predelovalne dejavnosti ter poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve. Pomembnost dejavnosti je podobno rangirana kot v Pomurju in Sloveniji, kjer se prav tako največ podjetij ukvarja s trgovino, popravilom motornih vozil in izdelkov široke porabe, s poslovanjem z nepremičninami, najemom ter poslovnimi storitvami ter s predelovalnimi dejavnostmi.

Tabela 13: Število gospodarskih družb po dejavnosti v občinah pomurskega dela Prlekije v letu 2006

Področje dejavnosti	Število gospodarskih družb v dejavnosti									
	G. Radgona	Radenci	Sveti Jurij	Ljutomer	Križevci	Razkrižje	Veržej	p. del Prlek.	Pomurje	Slovenija
A	5	2		7			1	15	37	422
B		1						1	1	22
C				1				1	7	69
D	23	5	3	28	6	3	2	70	216	6.939
E	1			1				2	17	207
F	9	1	1	14				25	96	4.653
G	47	13		46	8	3	5	122	386	12.876
H	3	6		3			1	13	53	1.949
I	6	2		4	2			14	57	2.386
J	4			4			2	10	25	661
K	21	11	3	20	2	2	1	60	227	12.576
L										3
M	1	1		2				4	8	460
N	3	2	1	1	1			8	21	706
O	1	3		1				5	25	1.401
Skupaj	124	47	8	132	19	8	12	350	1176	45.330

Vir: Interni podatki Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJ PES), 2007; Lastni izračuni.

V pomurskem delu Prlekije je bilo v letu 2006 (glej Tab. 14 na str. 27) 957 samostojnih podjetnikov, kar predstavlja 33% vseh samostojnih podjetnikov Pomurja, število zaposlenih je predstavljalo 35% vseh zaposlenih pri samostojnih podjetnikih v Pomurju, skupni podjetnikov poslovni izid pa je znašal 38% vrednosti Pomurja. Po številu samostojnih podjetnikov ter po

število zaposlenih pri samostojnih podjetnikih ter po podjetnikovem poslovnem izidu izstopata občini Ljutomer ter Gornja Radgona.

Tabela 14: Število samostojnih podjetnikov, število zaposlenih pri samostojnih podjetnikih ter podjetnikov poslovni izid v občinah pomurskega dela Prlekije v letu 2006

Občine	Število sam. podj.	Število zaposlenih	Podjetnikov poslovni izid (v SIT)
	2006	2006	2006
G. Radgona	242	353	447.875.173
Radenci	133	159	190.924.235
Sveti Jurij	58	64	100.576.043
Ljutomer	360	565	755.327.549
Križevci	95	166	89.217.226
Razkrižje	28	24	36.770.257
Veržej	41	83	60.550.024
pom. del Prlekije	957	1.415	1.681.240.507
Pomurje	2.900	4.069	4.402.694.559
Slovenija	59.677	57.482	94.052.779.985

Vir: Interni podatki Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES), 2007; Lastni izračuni.

4.3.1 Kazalci ekonomske razvitosti

4.3.1.1 Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega

Najvišja bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega (glej Tab. 15, na str. 28) je bila v letu 2005 v občini Križevci, ki je za 5,3% presegla slovensko povprečje. Nad slovenskim povprečjem je bila še občina Razkrižje, ki pa je za 1,8% presegla slovensko povprečje. Najnižjo vrednost kazalca pa je imela občina Sveti Jurij, ki je dosegla le 48,1% slovenskega povprečja. V letu 2005 glede na leto 2003 so vse občine beležile padec kazalca, izjema je bila edino občina Veržej, kjer se je bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega povečala za 14,6 indeksnih točk. Bruto dodana vrednost na zaposlenega v pomurskem delu Prlekije je bila v letu 2005 za 1,16 krat oziroma za 10,5 indeksnih točk višja od vrednosti v Pomurju.

Tabela 15: Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega v občinah pomurskega dela Prlekije v letih 2003 in 2005

Občine	BDV gospodarskih družb na zaposlenega			
	v 1000 SIT		Indeks, SLO=100	
	2003	2005	2003	2005
G. Radgona	4.429	4.842	72,3	69,5
Radenci	7.334	6.160	119,6	88,4
Sveti Jurij	4.235	3.349	69,1	48,1
Ljutomer	4.687	5.089	76,5	73,1
Križevci	6.734	7.333	109,9	105,3
Razkrižje	6.537	7.092	106,6	101,8
Veržej	4.157	5.741	67,8	82,4
pomurski del Prlekije	5.120	5.269	83,5	75,6
Pomurje	4.106	4.531	67,0	65,1
Slovenija	6.130	6.965	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2005, str. 130, 133; Pečar, 2006, str. 124, 127; Lastni izračuni.

4.3.1.2. Bruto osnova za dohodnino na prebivalca

Občine pomurskega dela Prlekije so imele tako v letu 2003 kot v letu 2005 nižjo bruto osnovo za dohodnino na prebivalca od slovenskega povprečja. V pomurskem delu Prlekije je bila le-ta v letu 2005 za 26 % pod slovenskim povprečjem. Najvišjo bruto osnovo za dohodnino na prebivalca je imela občina Radenci, ki je bila v letu 2005 za 1,6 krat oziroma za 34,9 indeksnih točk višja od vrednosti kazalca v Svetem Juriju. V nasprotju z mojimi pričakovanji je bila vrednost kazalca v pomurskem delu Prlekije nekoliko nižja od povprečja Pomurja (za 1,0027 krat oziroma za 0,2 indeksni točki).

Tabela 16: Bruto osnova za dohodnino na prebivalca v občinah pomurskega dela Prlekije v letih 2003 in 2005

Občine	Bruto osnova za dohodnino na prebivalca			
	v SIT		Indeks, SLO=100	
	2003	2005	2003	2005
G. Radgona	849.126	1.219.538	69,6	72,9
Radenci	1.122.766	1.550.564	92,1	92,7
Sveti Jurij	657.185	966.822	53,9	57,8
Ljutomer	892.347	1.235.178	73,2	73,9
Križevci	875.032	1.217.084	71,8	72,8
Razkrižje	732.991	1.020.470	60,1	61,0
Veržej	962.425	1.335.190	78,9	79,8
pomurski del Prlekije	881.153	1.238.121	72,3	74,0
Pomurje	909.297	1.240.728	74,6	74,2
Slovenija	1.219.196	1.672.298	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2006, str. 146-147; Lastni izračuni.

4.3.1.3. Indeks dnevne migracije

Največji presežek delovnih mest nad delovno aktivnim prebivalstvom je v letu 2005 imela občina Ljutomer, in sicer je imela za 7,8% več delovnih mest od formalno delovno aktivnega

prebivalstva, sledi ji občina Gornja Radgona, ki je presegla slovensko povprečje za 0,4%. Najnižji, izredno nizki indeks dnevne migracije (I=26,3) pa je imela občina Razkrižje. Pomurski del Prlekije je imel za 7,7 indeksnih točk nižji indeks dnevne migracije od Pomurja.

Tabela 17: Delovna mesta na delovno aktivno prebivalstvo v občinah pomurskega dela Prlekije v letih 2003 in 2005

Občine	Indeks dnevne migracije	
	2003	2005
G. Radgona	99,4	100,4
Radenci	67,4	62,8
Sveti Jurij	28,7	30,0
Ljutomer	106,9	107,8
Križevci	65,9	61,7
Razkrižje	28,2	26,3
Veržej	60,7	57,5
pomurski del Prlekije	85,0	84,5
Pomurje	94,0	92,2
Slovenija	100,0	100,0

* Podatki za občine so začasni.

Vir: Pečar, 2006, str. 60; SI - STAT podatkovni portal, 2007; Lastni izračuni.

4.3.2 Kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb

Neto čisti dobiček so v letu 2005 (glej Tab. 11 v Prilogi) izkazovale občine Gornja Radgona, Ljutomer, Razkrižje ter Veržej, ostale občine pa so izkazovale neto čisto izgubo. Največjo neto čisto izgubo (283 mio SIT) so ustvarile gospodarske družbe v občini Križevci, največji neto čisti dobiček (775 mio SIT) pa gospodarske družbe v občini Gornja Radgona. Največjo čisto izgubo poslovnega leta v celotnih prihodkih sta v letu 2005 imeli občini Križevci in Radenci, ki sta presegli povprečje Pomurske regije.

Pri produktivnosti, izraženi skozi prihodke na zaposlenega (glej Tab. 10 v Prilogi), sta v letu 2005 dosegli najvišje vrednosti občini Veržej ter Križevci. Regijsko povprečje je presegla večina občin z izjemo Razkrižja, Svetega Jurija ter Radencev. Pozitivno donosnost prihodkov, donosnost sredstev ter donosnost kapitala so v letu 2005 izkazovale občine Razkrižje, Veržej, Ljutomer ter Gornja Radgona. V primerjavi s predhodnim letom, se je v vseh občinah poslabšala donosnost prihodkov, donosnost sredstev ter donosnost kapitala pa se ni poslabšala samo v Veržeju.

Stroški dela na zaposlenega (glej Tab. 12 v Prilogi) so v vseh občinah nižji od slovenskega povprečja, regijsko povprečje pa v letu 2005 nista presegli samo občini Sveti Jurij ter Razkrižje. Stroški dela predstavljajo visok delež v dodani vrednosti v večini občin ter tudi v celotni Pomurski regiji, z izjemo občin Razkrižje ter Križevci.

Zelo visok delež poslovnih prihodkov, ustvarjenih na tujih trgih v letu 2005 (glej Tab. 12 v Prilogi), so imele občine Veržej (46,6%), Sveti Jurij (46,5%), ter Gornja Radgona (34,8%), medtem ko je bil omenjeni delež izrazito nizek v Razkrižju (3,5%). Neto investicije na zaposlenega so bile v letu 2005 v vseh proučevanih občinah precej nižje od slovenskega povprečja, povprečje Pomurske regije pa je presegla edino občina Veržej.

4.3.3 Kmetijstvo

Določena kmetijska zemljišča v Prlekiji so v zasebni lasti, nekaj pa jih je v lasti Republike Slovenije, s katerimi upravlja ter razpolaga Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije. V glavnem so le-ta združena v večje njivske komplekse ter dana v zakup družbam Ljutomerčan Ljutomer, VVS Jeruzalem Ormož d.d., Jeruzalem SAT d.d., Radgonske Gorice d.d. in Kmetijstvo Črnci d.d. Glede na naravne danosti in primernost za proizvodnjo hrane so zemljišča na ravninskem delu Prlekije uvrščena v 1. kategorijo. Tudi površine v hribovitem predelu Prlekije se uvrščajo v prvo kategorijo (vinogradniške in sadjarske lege). Od skupnih površin v hribovitem predelu Prlekije prevladujejo vinogradi ter sadovnjaki, ostalih površin pa je nekoliko manj (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 19).

Na območju pomurskega dela Prlekije je po podatkih iz popisa kmetijskih gospodarstev v letu 2000 3.374 družinskih kmetij, kar predstavlja 28,6% vseh družinskih kmetij v Pomurju in 3,9% v Sloveniji. Če primerjamo družinske kmetije po velikostnih razredih zemljišč v uporabi (glej Tab. 13 v Prilogi), ugotovimo, da se deleži po velikostnih razredih med pomurskim delom Prlekije, Pomurjem in Slovenijo ne razlikujejo bistveno. Povsod prevladujejo družinske kmetije z 2 do 5 ha kmetijskih zemljišč. V pomurskem delu Prlekije je največji delež kmetij v velikostnem razredu med 2 in 5 ha (35,6%), sledijo kmetije, ki so manjše od 2 ha (29,7%), nato kmetije v razredu velikosti med 5 in 10 ha (19,5%), nad 10 ha pa ima 15,3% družinskih kmetij. Tudi v vseh občinah obravnavanega območja prevladujejo majhne kmetije z 2 do 5 ha kmetijskih zemljišč, sledijo kmetije v velikostnem razredu manj kot 2 ha kmetijskih zemljišč. Take kmetije so premajhne za intenzivno kmetovanje. V pomurskem delu Prlekije se (glej Tab. 14 v Prilogi) največ kmetij (29,8%) ukvarja z mešano živinorejo, sledijo mešana rastlinska pridelava in živinoreja z 18,7%, mešana rastlinska pridelava s 14,6% ter trajni nasadi s 11,3%.

Podatki o šolski izobrazbi gospodarjev na družinskih kmetijah niso spodbudni. Največ gospodarjev v pomurskem delu Prlekije (glej Tab. 18, na str. 31) ima osnovnošolsko izobrazbo (51,8%), kar je boljše od povprečja Pomurske regije (58,4%) ter slabše od slovenskega povprečja (47,1%). V pomurskem delu Prlekije je 4,6% gospodarjev brez izobrazbe, kar pa je boljše od slovenskega povprečja, kjer je brez izobrazbe kar 11,3% gospodarjev.

Vseh članov kmetijskega gospodinjstva je v pomurskem delu Prlekije 12.479, od tega (glej Tab. 15 v Prilogi) jih na kmetiji dela 78,9%. Večini oseb pomeni kmetijstvo stransko dejavnost, sledijo občasna pomoč, edina dejavnost ter v najmanjšem deležu glavna dejavnost. Razvidno je, da kmetijstvo na obravnavanem območju postaja vse bolj stranska dejavnost, isto pa je značilno tudi za Pomurje ter Slovenijo.

Na neugodno stanje na področju kmetijstva nakazuje dejstvo, da mladi vse bolj zapuščajo kmetije in se selijo v urbana središča, kjer imajo večje možnosti za službe in boljši zaslužek, na kmetijah pa ostajajo njihovi starši, ki pa ne zmorejo več delati na kmetijah, kar vodi k vedno večjemu številu zapuščenih kmetij. Mladi se zelo redko odločijo za vrnitev na kmetijo, kar posledično lahko pripelje do depopulacije in zaraščanja podeželja.

Veliko priložnost za ohranjanje, razvoj in povečanje konkurenčnosti podeželja predstavljajo dopolnilne dejavnosti na kmetijah. Sedanje stanje na območju Prlekije ni preveč spodbudno, saj ima od 5.353 kmetij na področju Prlekije samo 57 kmetij registrirano dopolnilno dejavnost (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 20-21).

Tabela 18: Družinske kmetije po šolski izobrazbi gospodarjev po občinah pomurskega dela Prlekije v letu 2000

Občine	Skupaj gospodarjev	Brez izobrazbe, nepopolna osnovnošolska izobrazba	Osnovnošolska izobrazba	Poklicna izobrazba	Srednješolska izobrazba	Višja, visoka strokovna, univerzitetna ali podiplomska izobrazba
Ljutomer	1.033	34	494	285	172	48
Radenci	328	9	146	99	55	18
Sveti Jurij	403	22	241	107	29	4
Križevci	403	6	221	106	56	14
Razkrižje	116	6	56	27	22	5
Veržej	129	0	54	35	36	4
G. Radgona	962	77	535	220	104	25
p. del Prlekije	3.374	154	1.747	879	474	118
Pomurje	11.783	510	6.878	2.772	1.287	329
Slovenija	86.336	9.717	40.698	22.448	10.596	2.781

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev v Republiki Sloveniji, 2000; Lastni izračuni.

4.3.4 Turizem

Območje Prlekije ima raznolik relief ter ohranjeno naravno dediščino, zaradi česar je še posebej privlačno za razvoj kolesarstva, pohodništva ter drugih oblik aktivnega preživljanja prostega časa. Po vsej Prlekiji je speljanih okvirno 65 tematskih poti, ki se delijo na vinske ceste, planinske poti, kolesarske poti, pešpoti ter učne poti. Tematske poti bi bilo potrebno še smiselno povezati, enotno označiti in jih tržiti kot skupno turistično ponudbo (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 15-18).

Možnosti za preživljanje prostega časa v Prlekiji so v ribolovu, jahanju, spustih po reki Muri, jadraniu na vodi, poletih z motornimi zmaji in baloni, nordijski hoji ter v številnih zdraviliščih in kopališčih, ki nudijo tudi »wellness« programe. Zdraviliški turizem je razvit v Termah Radenci, Termah Banovci in Bioterma Mala Nedelja.

Prlekija ima velik potencial za razvoj kakovostne turistične ponudbe, vendar bo to lažje in učinkoviteje dosegla s povezavo turistične ponudbe, ki bo deležna enotnega trženja in promocije. Za razvoj privlačnega turističnega območja so bistveni razvoj blagovnih znamk, povezovanje različnih ponudnikov ter naravnih in kulturnih danosti, ustrezna infrastruktura ter skupno trženje.

4.4 Okolje in infrastruktura

V pomurskem delu Prlekije je 8,3% območja v območju Nature 2000, kar je precej manj od Pomurja (43,5%). Medtem ko Pomurje za 22,5% presega slovensko povprečje, delež območja v območju Natura 2000 predstavlja v pomurskem delu Prlekije le 23,3% slovenskega povprečja. Najvišji delež površine v območju Natura 2000 ima Veržej (30,1%), najnižjega pa Sveti Jurij, in sicer le 2,8%.

Tabela 19: Delež površine območij Natura 2000 v letu 2004 po občinah pomurskega dela Prlekije

Občine	Natura 2000 v površini	
	v %	Indeks, SLO=100
G. Radgona	8,5	23,9
Radenci	11,3	31,8
Sveti Jurij	2,8	7,9
Ljutomer	4,9	13,8
Križevci	9,3	26,2
Razkrižje	16,9	47,6
Veržej	30,1	84,8
pomurski del Prlekije	8,3	23,3
Pomurje	43,5	122,5
Slovenija	35,5	100,0

Vir: Pečar, Kavaš, 2006, str. 24, 50; Lastni izračuni.

Pomurski del Prlekije ima (glej Tab. 20, na str. 33) manj površine na prebivalca kot celotna Pomurska regija. Nadpovprečno redko poselitev glede na slovensko povprečje imajo občine Sveti Jurij, Križevci in Gornja Radgona ter Pomurska regija.

Tabela 20: Poseljenost v občinah pomurskega dela Prlekije, 30.6.2006

Občine	Poseljenost			
	Površina, km ²	Št. preb.	Km ² /preb.	
	2006	2006		Indeks, SLO=100
G. Radgona	128	12.370	0,010	102,5
Radenci	34	5.327	0,006	63,2
Sveti Jurij	51	2.907	0,018	173,8
Ljutomer	107	12.081	0,009	87,7
Križevci	46	3.567	0,013	127,8
Razkrižje	10	1.362	0,007	72,7
Veržej	12	1.348	0,009	88,2
pomurski del Prlekije	388	38.962	0,010	98,7
Pomurje	1.338	122.198	0,011	108,5
Slovenija	20.273	2.008.516	0,010	100,0

* Pri tem kazalniku pomurski del Prlekije zaradi natančnejšega izračuna ni izračunan s postopkom ponderiranja občin.

Vir: Pečar, 2006, str. 106-107; Lastni izračuni.

Najvišji delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijsko omrežje, ima občina Veržej, ki edina presega slovensko povprečje, in sicer za 30,5%, izredno nizki delež pa izkazujeta občini Križevci (1,2%) ter Razkrižje (2,7%). Pomurski del Prlekije dosega 49,3% slovenskega povprečja ter ima za 13,2 indeksnih točk manjši delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijsko omrežje, od Pomurja.

Tabela 21: Delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijsko omrežje (popis 2002), v občinah pomurskega dela Prlekije

Občine	Prebival., priključeno na javno kanalizacijsko omrežje, popis 2002	
	v %	Indeks, RS=100
Gornja Radgona	25,4	50,9
Radenci	38,4	77,0
Sveti Jurij	5,2	10,4
Ljutomer	27,7	55,5
Križevci	1,2	2,4
Razkrižje	2,7	5,4
Veržej	65,1	130,5
pom. del Prlekije	24,6	49,3
Pomurje	31,2	62,5
Slovenija	49,9	100,0

Vir: Pečar, Kavaš, 2006, str. 22, 50; Lastni izračuni.

Nizek delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijsko omrežje, v Prlekiji je posledica razpršene gradnje ter finančno visokih izdatkov za izgradnjo kanalizacijskega omrežja, ki bremenijo občinske proračune. Kjer še kanalizacijsko omrežje ni zgrajeno, se prebivalstvo

individualno loteva problema odvajanja odpadnih voda, ki je velikokrat neustrezno, kar posledično vodi do dodatnega onesnaževanja okolja (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 30).

Na področju cestne infrastrukture je značilno, da so državne ceste zelo obremenjene, predvsem na območju občin Gornja Radgona in Radenci. Zelo velik lokalni promet je med Ljutomerom, Križevci in Veržejem, ki z več kot 6.000 vozili na dan presega povprečje lokalnih cestnih povezav v Sloveniji. Obremenjena je tudi cesta med Ormožem in Ptujem.

Na območju Prlekije je razpoložljivih več virov trajnostne energije: lesna biomasa, rastlinska biomasa, geotermalna energija, ki se že izkorišča v termah Banovci in Radenci, hidroenergija in sončna energija. Možno je predvidevati, da bo Prlekija v naslednjih 10 letih uporabljala 60 % obnovljivih virov energije v skupni energetski porabi. Zaenkrat pa je še prisotna nizka raba trajnostne energije, posledično zaradi slabe promocije ter zaradi pomanjkanja ustreznih lastnih finančnih sredstev za projekte na tem področju.

Ključni problemi na področju okolja in infrastrukture v Prlekiji so (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 33): (i) ogrožanje kakovostne pitne vode zaradi negativnih vplivov intenzivnega kmetijstva in industrije, (ii) dotrajanost vodovodnega omrežja, (iii) premajhen delež območja je pokrit s kanalizacijskimi sistemi in čistilnimi napravami, (iv) prenizka raba obnovljivih virov energije, (v) slaba osveščenost ljudi za varovanje okolja, (vi) pomanjkanje finančnih sredstev za okoljske projekte, (vii) preobremenjenost in dotrajanost cest, (viii) nekontrolirana in nestrokovna urbanizacija podeželja.

4.5 Primerjava razvitosti Pomurja ter pomurskega dela Prlekije

Zakon o skladnem regionalnem razvoju Slovenije (ZSSR-1) omogoča občinam, da se povezujejo v razvojna partnerstva, ki niso v mejah statističnih regij, zato se je pokazala potreba po indeksu razvojne ogroženosti tudi na nižji teritorialni enoti od ravni statističnih regij. Občine v posameznih regijah so različno razvite, zato je informacija o indeksu razvojne ogroženosti tudi za njih zelo pomembna. Toda metoda za izračun indeksa razvojne ogroženosti se ne more samodejno prenesti na teritorialno raven občin. Podatki za dva kazalnika (bruto domači proizvod na prebivalca in število let šolanja prebivalstva) niso razpoložljivi na teritorialni ravni občin, ampak le na teritorialni ravni statističnih regij. Tako se indeks razvojne ogroženosti za občine lahko izračuna le iz devetih kazalnikov. Tak preračun na občine se lahko uporabi le kot ocena indeksa razvojne ogroženosti občin ali skupine občin. Z njim se lahko oceni prispevek neke občine ali skupine občin k razvitosti celotne regije ob upoštevanju le devetih kazalnikov (Pečar, Kavaš, 2006, str. 31).

Pomurska regija ima najvišji indeks razvojne ogroženosti v Sloveniji, ki znaša 159,5. Iz Tabele 22 na str. 35 je razvidno, da je pomurski del Prlekije razvojno manj ogrožen kot Pomurje, saj indeks razvojne ogroženosti za pomurski del Prlekije znaša 73,7% povprečja Pomurja (I=100).

Tabela 22: Indeks razvojne ogroženosti za pomurski del Prlekije

	Aritmetična sredina iz standardiziranih vrednosti kazalnikov		IRO (Pomurje =100)
		Inverzna vrednost	
Pom. del Prlekije	0,635	0,365	73,7
Pomurje	0,505	0,495	100,0

*Zaradi primerljivosti je IRO tako za pomurski del Prlekije kot za Pomurje izračunan samo iz 9 kazalnikov.

Vir: Podatki iz Tabele 18 v Prilogi; Lastni izračuni.

Iz Tabele 23 je razvidno, da je pomurski del Prlekije bolj razvit, manj ogrožen ter ima večje razvojne možnosti kot Pomurje. Pomurski del Prlekije ima višji kazalnik razvitosti od Pomurja, ker je glede na podatke iz zadnjega leta opazovanja⁴ dosegel višjo vrednost od Pomurja pri kazalnikih bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega ter stopnja formalne zaposlenosti, pri kazalniku bruto osnova za dohodnino na prebivalca pa je dosegel le nekoliko nižjo vrednost od Pomurja. Nadalje, vzroki za manjšo ogroženost pomurskega dela Prlekije od Pomurja so v nižji stopnji registrirane brezposelnosti, v nižjem indeksu staranja prebivalstva, le pri deležu prebivalstva, priključenem na javno kanalizacijsko omrežje, je pomurski del Prlekije dosegel manj ugodno oziroma nižjo vrednost kazalnika. Vzroki za večje razvojne možnosti pomurskega dela Prlekije pa so v manjšem deležu površine v območju Natura 2000 od skupne površine, v manj površine na prebivalca, le pri indeksu dnevne migracije je pomurski del Prlekije dosegel nižjo vrednost od Pomurja.

Tabela 23: Kazalnik razvitosti, ogroženosti, in razvojnih možnosti za pomurski del Prlekije, ter Pomurje

	Razvitost ^{**}	Ogroženost ^{***}	Razvojne možnosti ^{****}
Pom. del Prlekije	0,657	0,591	0,657
Pomurje	0,533	0,483	0,499

* Višja vrednost kazalnikov je ugodnejša za regijo.

** Kazalnik razvitosti je izračunan kot navadna aritmetična sredina iz standardiziranih kazalnikov: bruto osnova za dohodnino na prebivalca, bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega, stopnja formalne zaposlenosti.

*** Kazalnik ogroženosti je izračunan kot navadna aritmetična sredina iz standardiziranih kazalnikov: stopnja registrirane brezposelnosti, indeks staranja prebivalstva, delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijo.

**** Kazalnik razvojnih možnosti je izračunan kot navadna aritmetična sredina iz standardiziranih kazalnikov: delež površine v območju Natura 2000 od skupne površine, število delovnih mest na delovno aktivno prebivalstvo, poseljenost območja.

Vir: Lastni izračuni po Tabeli 17 v Prilogi.

Pomurski del Prlekije je nekoliko bolje razvit v primerjavi s celotno Pomursko regijo, kljub temu pa spada v Pomursko regijo, ki je najslabše razvita slovenska regija. Pri večini kazalnikov je

⁴ Kazalnik razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti je sicer izračunan iz posameznih kazalcev na podlagi časovnega obdobja, kot je prikazano v Tabeli 3 na str. 13. Pri obrazložitvi sem jih primerjala z zadnjim letom mojega opazovanja.

zaostanek Pomurske regije za slovenskim povprečjem velik, še večji pa je, če ga primerjamo z najboljšo regijo.

Prlekija in Prekmurje bi morali biti deležni podobnega obravnavanja, kot sta ga bili deležni Posočje in Zasavje. Za razvojno prestrukturiranje Zasavja je Slovenija sprejela poseben zakon, s katerim so bila določena sredstva za ta namen. Država je prav tako sprejela poseben zakon za obnovo in razvoj Posočja. Tudi za razvoj in prestrukturiranje Prekmurja in Prlekije bi se moral sprejeti poseben zakon, ki bi zagotovil proračunska sredstva, omogočil oprostitve prispevkov ter davčne olajšave (Lovrenčič, 2002, str. 9). Zakon o Pomurju bi se moral osredotočiti na zaposlitveni problem, na ustvarjanje kakovostnih delovnih mest ter na spodbujanje dolgoročnega razvoja, temelječega na dejavnostih z višjo dodano vrednostjo in višji tehnološki intenzivnosti proizvodnje. Osredotočiti bi se bilo potrebno na tri prioritete: razvoj lokalnih kadrov, podjetniškega okolja in nekaterih konkretnih storitvenih dejavnosti (Pavlič Damijan, 2004, str. 8).

5 MEDSEBOJNO SODELOVANJE OBČIN PRLEKIJE

5.1 Povezovanje občin v Območno razvojno partnerstvo Prlekije

Območno razvojno partnerstvo je pogodbeno, javno-zasebno, interesno in teritorialno sodelovanje občin, združenj gospodarstva, nevladnih organizacij in drugih partnerjev na določenem območju. Ena izmed nalog območnega razvojnega partnerstva je, da pripravi območni razvojni program, ki je nabor povezanih razvojnih projektov. Območni razvojni program se lahko pripravi tudi za območje, ki leži v dveh ali več razvojnih regijah (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 2005).

Občine Gornja Radgona, Sveti Jurij ob Ščavnici, Križevci pri Ljutomeru, Veržej, Razkrižje, Ljutomer in Ormož so s Pogodbo o vzpostavitvi območnega razvojnega partnerstva za območje Prlekije v začetku leta 2006 ustanovile Območno razvojno partnerstvo⁵ za območje Prlekije kot obliko interesnega sodelovanja pri pripravljanju in izvajanju skupnih in povezanih projektov na območju omenjenih občin. Vključene občine želijo s partnerstvom ohraniti in nadalje razvijati Prlekijo kot enoten geografski in kulturni prostor, vzpostaviti ustrezno podporno okolje za uspešnejše razreševanje razvojnih problemov na območju Prlekije, v okviru javno-zasebnega partnerstva in interesnega partnerstva opredeliti razvojne prioritete območja, nosilce in način izvedbe skupnih projektov, izdelati Območni razvojni program za območje Prlekije, doseči hitro in enakopravno obravnavo pri vključevanju predlogov projektov v regionalna razvojna programa za Pomurje in Podravje, zvišati zainteresiranost lokalnih nosilcev za skupno sodelovanje in organizacijsko povezovanje (Območni razvojni program za območje Prlekije 2007-2013, 2006, str. 5-6).

⁵ Občina Radenci pogodbeno k partnerstvu ni pristopila.

Občine, vključene v Območno razvojno partnerstvo Prlekije, so v oktobru 2006 izdale prvi razvojni dokument, in sicer Območni razvojni program za območje Prlekije, pri katerem so sodelovale vse tri razvojne agencije⁶, ki so prisotne na območju Prlekije.

5.2 Sodelovanje občin v okviru Razvojnega programa podeželja »Po vinskih cestah in dediščini Prlekije«

Trenutno je v Sloveniji 31 Razvojnih programov podeželja, ki so vsi izdelani po pristopu »od spodaj navzgor«. Izdelava Razvojnega programa podeželja je potekala v treh fazah. V prvi fazi se je ugotavljalo ali so lokalne skupnosti in drugi partnerji pripravljeni izdelati skupni Razvojni program podeželja na določenem območju. V drugi fazi se je izdelal Razvojni program podeželja za določeno območje. Potekale so tudi aktivnosti izobraževanja in usposabljanja partnerjev za projektno delo. V zadnji fazi priprave Razvojnega programa podeželja so potekali: institucionalna ureditev upravljanja s programom, izvajanje projektov, dopolnjevanje programa na podlagi iskanja novih skupnih razvojnih možnosti, informiranje, usposabljanje in promocija, skupno trženje ter druge aktivnosti (Navodila in priporočila za izvajanje pristopa LEADER v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2007 – 2013, 2007, str. 7).

K izdelavi Razvojnega programa podeželja Prlekije so v letu 2002 pristopile občine Ormož, Ljutomer, Razkrižje, Sveti Jurij ob Ščavnici, Radenci, Veržej ter Križevci pri Ljutomeru. Občina Gornja Radgona v pripravljalni in uvajalni fazi še ni sodelovala pri pripravi Razvojnega programa podeželja Prlekije, ampak je k programu pristopila naknadno. Zasnova Razvojnega programa podeželja Prlekije je taka, da bo dobra osnova za (Razvojni program podeželja »Po vinskih cestah in dediščini Prlekije«, 2006, str. 6-7):

- prestrukturiranje kmetijstva, razvoj infrastrukture in dopolnilnih dejavnosti;
- razvoj turizma kot največjega potenciala podeželja;
- pridobivanje državnih in evropskih finančnih spodbud za razvoj in prestrukturiranje kmetijstva;
- konsolidacijo informacij za izboljšanje občinskih in lokalnih razvojnih programov;
- izdelavo marketinškega načrta za trženje skupnih turističnih produktov.

Eden izmed bistvenih problemov na območju Prlekije je v nepovezanosti civilne iniciative ter gospodarstva. Ta problem so se na omenjenem območju odločili preseči s ustanovitvijo Lokalne akcijske skupine Prlekije, ki predstavlja obliko interesnega sodelovanja med javnim, zasebnim in civilnim sektorjem na območju upravnih enot Ljutomer, Ormož ter Gornja Radgona. Vključenih je 15 članov, od katerih je 5 članov predstavnikov javnega, 5 članov predstavnikov zasebnega in 5 članov predstavnikov civilnega sektorja. Namen ustanovitve LAS⁷ Prlekije je bil izvajanje

⁶ Prleška razvojna agencija Ljutomer, Podjetniška razvojna agencija Gornja Radgona, Javna razvojna agencija občine Ormož.

⁷ Lokalno akcijska skupina.

razvojne strategije za območje Prlekije ter izvajanje ukrepov LEADER⁸ v finančni perspektivi 2007-2013 (Razvojni program podeželja »Po vinskih cestah in dediščini Prlekije«, 2006, str. 69-71).

5.3 Opredeljenost Prlekije do ustanavljanja pokrajin v Sloveniji

V primeru potrditve sedanjega predloga o delitvi Slovenije na pokrajine, bo ime Prlekija sčasoma pozabljeno. Večina občin bo priključenih Pomurju, tri občine ormoškega konca pa bodo priključene Spodnjemu Podravju. Prlekija se zaveda, da bo na podlagi tega predloga razdelitve prišlo do dodatne okrepitve Murske Sobotne, ki bo središče Pomurske pokrajine ter s tem do selitve služb v središče pokrajine. Zaradi tega dejstva se v Prlekiji zavzemajo za ustanovitev pokrajine Prlekije, ki bi z okvirno 57.000 prebivalci lahko delovala samostojno. Dejstvo je, da kljub željam, predlog o pokrajini Prlekiji najverjetneje ne bo uresničen, kljub temu da ni bistvene razlike, ali je Slovenija razdeljena na 14 ali 15 pokrajin. Potemtakem bi se vsaj lahko zadostilo predlogoma, da se Pomurska pokrajina imenuje Prekmursko-prleška pokrajina, s čimer bi se ohranilo ime Prlekija ter da bi bilo upravljanje pokrajine razdeljeno na dva dela (Šoštarič, 2007, str. 23).

6 IZVAJANJE REGIONALNE POLITIKE NA LOKALNI RAVNI

6.1 Regionalna razvojna agencija Mura

V Pomurski regiji je vodilna razvojna institucija Regionalna razvojna agencija Mura, ki ima najpomembnejšo vlogo pri prestrukturiranju pomurskega gospodarstva. V agenciji se uveljavlja integriran pristop pospeševanja malega gospodarstva na regionalni ravni. Ob malem gospodarstvu se obravnavajo tudi problemi večjih podjetij in njihov vpliv na razvoj regije. Področja delovanja RRA Mura so predvsem gospodarstvo, podeželje in čezmejno sodelovanje v sklopu projektov EU.

V Pomurski regiji se nahajajo naslednji lokalni podjetniški centri:

- Razvojni center Murska Sobota;
- Razvojni center Lendava;
- Prleška razvojna agencija Ljutomer;
- Razvojna agencija Sinergija Moravske toplice;
- Podjetniška razvojna agencija Gornja Radgona.

Stalne aktivnosti Regionalne razvojne agencije Mura so spodbujanje regionalnega razvoja, promocija Pomurja, spremljanje, poročanje in izvajanje regionalnega razvojnega programa,

⁸ Pobuda LEADER je namenjena spodbujanju inovativnih projektov na podeželskih območjih, predvsem tistih, ki jih pripravijo skupine lokalnega prebivalstva.

informiranje in svetovanje o podjetniških priložnostih, program vavčerskega svetovanja, ugodno kreditiranje preko Garancijske sheme za Pomurje, vstopna točka VEM.

RRA Mura zagotavlja podporo razvoju malega gospodarstva ter spodbujanje in odpiranje novih delovnih mest z Garancijsko shemo za Pomurje, ki je organizirana kot posebna organizacijska enota znotraj RRA Mure, namenska sredstva za posamezne projekte pa se znotraj le-tega vodijo strogo ločeno. Posebej se vodi: (i) kvota za odpiranje novih delovnih mest – mikrokrediti, (ii) kvota za kredite in garancije, (iii) kvota za kredite in garancije, namenjena podjetjem, vključenim v Mrežni pomurski podjetniški inkubator. Mikrokredit lahko pridobijo mala, srednje velika podjetja ter samostojni podjetniki, ki odpirajo nova delovna mesta in zaposlujejo za nedoločen čas osebe, prijavitelj na Zavodu RS za zaposlovanje, ter osebe, ki se v okviru programa Zavoda RS za zaposlovanje samozaposlijo.

Med pomembnejšimi projekti RRA Mure velja izpostaviti ustanovitev Mrežnega pomurskega podjetniškega inkubatorja. Projekt se je pričel leta 2001 in je bil zaključen leta 2002, podjetniški inkubator pa je pričel delovati leta 2003. Mrežni pomurski podjetniški inkubator deluje na treh lokacijah: v Murski Soboti, Ljutomeru in Odrancih. Podjetniški inkubator je organizacija, ki pomaga ustanavljati nova podjetja, jih razvijati in inkubirancem nuditi pomoč z zagotavljanjem prostora, svetovanja, storitev ter pri organizaciji proizvodnje do trenutka, ko si podjetje pridobi ugled zanesljivega poslovnega partnerja in postane povsem samostojno. Pomen podjetniških inkubatorjev se v svetu močno povečuje. Podjetja, ki izhajajo iz njih, so uspešnejša v primerjavi s samostojno nastalimi podjetji. Tudi delovna mesta v inkubiranih podjetjih so bolj kakovostna ter prinašajo boljše plače in višje dobičke.

Med februarjem 2006 in marcem 2007 je v RRA Mura potekal projekt vzpostavitve regionalnega inovacijskega centra, ki se je že vključil v Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013. Inovacijski center je predvsem namenjen posameznikom, ki so na začetku samostojne podjetniške aktivnosti, potencialnim spin-off podjetjem, podjetjem ki se nahajajo v fazi prestrukturiranja, podjetjem ki outsoursajo poslovne aktivnosti v novoustanovljeno podjetje, ter obstoječim podjetnikom, vključenim v podjetniški inkubator, ki želijo uporabiti nove tehnologije, inovacije in rezultate raziskav za potrebe rasti in razvoja podjetja. S projektom se želi zagotoviti ustanovitev regionalnega tehnološko inovacijskega centra, ki bo deloval znotraj Mrežnega pomurskega podjetniškega inkubatorja, skupne raziskovalno-razvojne aktivnosti med pomurskimi podjetji ter izobraževalno-raziskovalnimi ustanovami, prenos znanja iz izobraževalne sfere v gospodarstvo, razpoložljivost najsodobnejše raziskovalno-razvojne infrastrukture, ponudba tehnoloških storitev in raziskovalno razvojne infrastrukture na ravni pristojnega centra, specializiranega za tehnološko usmerjena mala in srednja velika podjetja.

Pomurje spada na dno nerazvitosti slovenskih statističnih regij, kar se da v veliki meri pripisati dejstvu, da se študenti po končanem študiju ne vrnejo v regijo, temveč ostanejo v univerzitetnih centrih. Vzrok za nevračanje študentov v Pomursko regijo je v pomanjkanju kreativnih delovnih mest, ki pa so posledica velikih gospodarskih težav v Pomurju, zaradi katerih je v podjetjih zelo malo razvojnih oddelkov in še ti se ukinjajo.

RRA Mura je ustanovila Pomursko izobraževalno fundacijo (PIF), ki nadaljuje aktivnosti svoje predhodnice Izobraževalne fundacije Pomurja (IFP). Namen Pomurske izobraževalne fundacije je v zagotavljanju denarne in svetovalne podpore nadarjenim študentom in drugemu perspektivnemu pomurskemu kadru s ciljem približevanja znanja in zmanjšanja bega možganov iz regije.

V Pomurski regiji se bo v obdobju 2007-2023 izvajal pomemben nacionalni razvojni projekt Gospodarsko središče OKO v okviru Resolucije o nacionalnih projektih za obdobje 2007-2023 (Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023, 2006, str. 23-24), s katerim bo Pomurska regija veliko pridobila. Ustanovljeni bodo Tehnološki center, Transportno-logistični center ter Višješolsko izobraževalno središče. Že delujoč podjetniški mrežni inkubator ima popolnoma zapolnjene zmogljivosti, zato se bo s projektom OKO izvedla nadgradnja inkubatorja v tehnološki park.

Namen Gospodarskega središča OKO je razvoj inovativnega okolja, ki bo pospeševalo in povečalo učinkovitost prenosa znanja iz domačega in tujega okolja v tržne proizvode. Okrepilo se bo sodelovanje med raziskovalnim in gospodarskim področjem, nastajala bodo podjetja z velikimi zmožnostmi, povišala se bo kreativnost, inovativnost, konkurenčnost ter število delovnih mest.

FDI Magazin je Pomursko regijo označil kot najbolj obetavno regijo za pridobivanje novih investicij v obdobju 2006-2007, zato je smiselna ter zaželena nadgradnja regijskega gospodarsko razvojnega središča. Za potrebe inovativnih in tehnološko usmerjenih podjetij je potrebno zagotoviti ustrezno podporno okolje, in sicer vzpostavitev fizične infrastrukture in vzpostavitev podpornih storitev na ravni regije. Ustrezna infrastruktura bo omogočila razvoj novega podjetništva, ki bo imelo visoke tržne zmogljivosti in potencial za privabljanje tujih investicij.

Gospodarsko središče OKO bo imelo številne pozitivne učinke: višja konkurenčnost gospodarstva, preobrazba podjetniških zmožnosti, trajnostno povečanje blaginje prebivalcev, razvoj podjetništva z boljšimi pogoji za zagon novih podjetij, prehod v na znanju temelječo družbo ter ustvarjanje novih delovnih mest. Izenačili se bodo pogoji dela med Pomursko regijo ter sosednjimi regijami v EU, kar bo posledično vodilo v bolj uravnotežen razvoj Pomurja znotraj Slovenije. Zmanjšalo se bo izseljevanje podjetnikov in beg možganov, spodbujal se bo razvoj človeških virov ter vzpostavljena bodo razvojna in storitvena žarišča s centri odličnosti. Predvideva pa se tudi mrežna širitev projekta gospodarskega središča OKO na druga gospodarska središča v Pomurju, kot so Ljutomer, Lendava in Gornja Radgona.

6.2 Prleška razvojna agencija Ljutomer

Ker so znotraj območja Prlekije delujoče kar 3 razvojne agencije⁹ se bom osredotočila samo na Prleško razvojno agencijo Ljutomer, na njeno delovanje ter njene projekte.

Prleška razvojna agencija Ljutomer je bila ustanovljena leta 1998, njeni ustanovitelji so Območna obrtna zbornica Ljutomer, občina Ljutomer, občina Križevci pri Ljutomeru, občina Veržej ter občina Razkrižje. Namen njene ustanovitve je bil v pospeševanju razvoja malega gospodarstva na območju Prlekije, danes pa njene dejavnosti obsegajo poleg spodbujanja hitrejšega razvoja malega gospodarstva še razvoj podeželja, varstvo okolja in prekomejno sodelovanje. Njene reference so najboljše na področju pospeševanja razvoja malega gospodarstva in PHARE CBC programov prekomejnega sodelovanja. Večkrat je bila izbrana kot tajništvo Sklada za male projekte na razpisu Ministrstva za ekonomske odnose in razvoj oziroma kasneje Ministrstva za gospodarstvo, Agencije RS za regionalni razvoj.

Prleška razvojna agencija Ljutomer je izvedla ali sodelovala pri več projektih: (i) Povezovanje vinskih cest Slovenije in Hrvaške, (ii) Mrežni podjetniški inkubator za Pomurje, (iii) Eko turizem kot razvojna priložnost regije, (iv) Jahalne poti, (v) Izdelava študije »Alternativni viri pitne vode v Prlekiji in možnosti izrabe«, (vi) Mura – naša reka, iniciativa za ustanovitev Regijskega parka itd. V nadaljevanju bom posebej izpostavila projekt Poslovne cone Prlekije.

Poslovne cone pomenijo omejen prostor, na katerem se odvija določena gospodarska aktivnost, ki določa značaj oziroma tip cone. Najpogosteje uporabljeni izrazi za »cone« so naslednji: (i) obrtna cona, (ii) industrijska cona, (iii) podjetniško-obrtna cona, (iv) tehnološka cona, (v) tehnološki parki, (vi) centri za transfer tehnologije, (vii) podjetniški inkubatorji, (viii) tehnološki centri. Omenjene cone je mogoče po velikosti in namembnosti razvrstiti v tri skupine, in sicer v (Glas et al., 2000, str. 281):

- specializirane cone, kamor spadajo tehnološki centri, parki, inkubatorji, centri za transfer tehnologije in panožno specializirane cone;
- industrijske cone, kamor se uvrščajo predvsem večja področja, kjer je koncentracija industrije velika in kjer prevladujejo velika podjetja;
- podjetniško-obrtne cone, kamor spadajo področja z veliko koncentracijo predvsem malih podjetij in podjetnikov.

Razpoložljivost poslovnih zemljišč je bila zmeraj pomemben dejavnik konkurenčnosti vsakega območja. Je eden izmed ključnih dejavnikov, ki zagotavljajo, da se podjetja kar najbolj soočajo z izzivi sodobnega konkurenčnega okolja. Razlogov za povpraševanje po poslovnih zemljiščih je več: (i) novo podjetje zahteva prostore za pričetek dejavnosti, (ii) obstoječe podjetje želi razširiti

⁹ Prleška razvojna agencija Ljutomer, Podjetniška razvojna agencija Gornja Radgona, Javna razvojna agencija občine Ormož.

svojo dejavnost, (iii) obstoječe podjetje zahteva nove prostore zaradi uvajanja nove tehnologije, (iv) podjetje se seli iz tujine (Enotni programski dokument 2004 – 2006, 2004, str. 44).

Koristi, ki jih poslovne cone prinašajo v lokalno okolje, so (Glas et al., 2000, str. 286):

- ustvarjanje novih delovnih mest,
- oblikovanje namenskega prostora za razvoj gospodarskih dejavnosti,
- koncentracija podjetij in podjetnikov v coni,
- priliv kapitala na lokalno področje,
- krepitev lokalnega gospodarstva,
- oblikovanje strokovnega kadrovskega zaledja,
- dvig lokalne kupne moči,
- učinkovitejša kontrola nad onesnaževanjem okolja,
- večanje izvirmih prihodkov občine iz naslova davčnih obremenitev podjetij, podjetnikov ter osebnih prihodkov zaposlenih,
- dnevne migracije in izmenjava informacijskih tokov,
- dvig izobrazbene strukture lokalnega prebivalstva,
- dostop lokalne skupnosti do drugih oblik in virov državne pomoči,
- dostop lokalne skupnosti do evropskih virov pomoči.

V Sloveniji obstaja veliko povpraševanje po novih poslovnih zemljiščih ter po razširitvi že obstoječih, pri tem pa se pojavljata dva problema, in sicer obstaja pomanjkanje zemljišč, primernih za poslovno dejavnost, predvsem industrijo ter prisotne so administrativne ovire, ki preprečujejo hitro in ustrezno rast ponudbe takih prostorov (Enotni programski dokument 2004-2006, 2004, str. 44).

Znotraj projekta Poslovne cone Prlekije¹⁰ so na Prleški razvojni agenciji Ljutomer v letu 2005 izdelali Model upravljanja poslovnih con Prlekije ter Program promocije poslovnih con Prlekije. Izdelane študije bodo strokovna podlaga za odločanje odgovornih oseb lokalnih skupnosti o skupnem ali posameznem upravljanju in promoviranju poslovnih con.

Za območje Prlekije so značilne neugodne razmere na področju demografskega razvoja, zato je dolgoročni cilj ohranitev sedanjega števila prebivalstva. Dejstvo je, da je demografski razvoj odvisen tudi od materialnih pogojev življenja v občinah. Občine Prlekije že sodelujejo in izvajajo skupne projekte¹¹, katerih namen je izboljšanje prometne in komunalne infrastrukture, razvoj turizma in ohranjanje kulturne in naravne dediščine, projekt Poslovne cone Prlekije pa predstavlja pomembno partnerstvo za vzpostavitev funkcionalne gospodarske infrastrukture (Model upravljanja poslovnih con Prlekije, 2005, str. 3).

Znotraj študije Model upravljanja poslovnih con Prlekije (Model upravljanja poslovnih con Prlekije, 2005, str. 3, 9, 11) sta bila predstavljena dva modela upravljanja poslovnih con. V

¹⁰ Pri projektu Poslovne cone Prlekije so sodelovale občine: Ljutomer, Križevci, Radenci, Razkrižje, Sveti Jurij ob Ščavnici, Veržej.

¹¹ Skupna čistilna naprava, prometne povezave vitalnega pomena, kanalizacija.

prvem dvostopenjskem modelu bi lokalne skupnosti kot lastniki zemljišč ohranile svoje lastništvo in avtonomijo nad posameznimi poslovnimi conami. Na področju promocije in servisiranja potencialnih investitorjev pa bi lokalne skupnosti pooblastile določeno organizacijo, ki bi za vse poslovne cone izvajala te skupne aktivnosti. Pristojnosti lokalnih skupnosti bi bile: (i) urejanje prostorskih aktov, (ii) priprava in vzdrževanje infrastrukture, (iii) določanje cene in pogojev prodaje zemljišča, (iv) vlaganje v nadaljnji razvoj poslovne cone, (v) sofinanciranje dela upravljalca, (vi) sooblikovanje politike razvoja poslovnih con Prlekije. Pristojnosti upravljalca pa bi bile: (i) trženje poslovnih con, (ii) nudenje pomoči lokalnim skupnostim pri strokovnih vprašanjih, (iii) nudenje pomoči investitorjem pri naselitvi, (iv) iskanje in pridobivanje finančnih spodbud za nadaljnji razvoj poslovnih con Prlekije, (v) iskanje in pridobivanje finančnih spodbud za investitorje, (vi) vzpostavljanje in vzdrževanje sodelovanja z ostalimi institucijami in organizacijami.

Drugi model pa predvideva upravljanje in trženje poslovnih con Prlekije v obliki samostojnega podjetja, ki bi imelo več programskih enot. Pristojnost enote Poslovne cone bi bilo upravljanje s poslovnimi conami v Prlekiji, enota Gradnje bi izvajala nepremičninske projekte, enota Turizem pa programe turistične ponudbe Prlekije.

Glede na trenutno situacijo je smiselno povezovati poslovne cone v mrežno partnerstvo predvsem na področju skupne promocije na domačih in tujih trgih, medtem ko skupno upravljanje vseh poslovnih con še ni smiselno, smiselno bi postalo v prihodnosti ob predvideni širitvi teh poslovnih con.

7 SKLEP

Nesporno dejstvo je, da je Pomurje najslabše razvita slovenska regija. Pri medsebojni primerjavi pomurskega dela Prlekije ter Pomurske regije na podlagi 9 kazalnikov, ki se uporabljajo za izračun indeksa razvojne ogroženosti, sem prišla do ugotovitve, da pomurski del Prlekije pri večini kazalnikov dosega boljše vrednosti od Pomurja, slabše vrednosti je v zadnjem letu opazovanja dosegal le pri kazalnikih: bruto osnova za dohodnino na prebivalca, indeks dnevne migracije ter delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijsko omrežje.

Če ne bo prišlo do bistvenih sprememb v politiki gospodarskega razvoja, se razmere v Prlekiji in Prekmurju ne bodo izboljšale. Območje se bo sicer razvijalo skupaj s Slovenijo, vendar bo brez možnosti, da kdaj dohiti povprečje države. Nobeno območje ne bi smelo biti tako predeterminirano, zato so nujni konkretni ukrepi za spremembo razvojnega stanja Prlekije in Prekmurja v okviru Slovenije (Lovrenčič, 2002, str. 9).

Kakršnokoli sodelovanje, ki preseže lokalne meje, predstavlja novo razvojno priložnost tako za območje kot za posameznega prebivalca. Sodelovanje in povezovanje na področju gospodarstva, izobraževanja, turizma, kulture, zdravstva, okolja so možnosti, ki jih mora območje izkoristiti, v največji meri zato, da pridobi nova znanja in izkušnje, dodatna in izdatnejša finančna sredstva ter

da se uspešno uveljavi tako na nacionalnem kot na mednarodnem nivoju (Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 58).

Povezovanje na področju poslovnih con Prlekije bi prav tako kot povezovanje in sodelovanje na drugih področjih imelo velike pozitivne učinke. Študije o povezovanju in partnerstvu nosilcev poslovnih con Prlekije bi lahko bile dobra podlaga, da bi v Prlekiji dejansko prišlo do realizacije omenjenih predlogov ter predvsem, da se nadaljuje delo na tem področju.

Na gospodarskem področju Prlekije in Pomurja bo potrebno povečati konkurenčnost podjetij na podlagi inovativnosti, vlaganja v znanje in tehnologijo ter z izboljšanjem podpornega okolja, ki bo omogočilo razvoj novim mladim podjetjem. Za prestrukturiranje gospodarstva, razvoj podjetništva ter povečanje konkurenčnosti gospodarstva je potrebna visoko usposobljena in fleksibilna delovna sila. Na področju Prlekije in Pomurja je potrebno poseben poudarek nameniti razvoju človeških virov, vlaganju v izobraževanje ter kreiranju novih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo.

LITERATURA

1. Gerenčer Ivan: Pomurje. Delo FT, Ljubljana, 22.1.2007, str. 21.
2. Glas Miroslav et al.: Podjetništvo – izziv za 21. stoletje. Ljubljana : GEA College, 2000. 498 str.
3. Gulič Andrej, Praper Sergeja: Koncept regionalnega prostorskega razvoja. Geographica Slovenica, Ljubljana, 2000, 2, str. 133-174.
4. Kavaš Damjan et al.: Izboljšanje inovativnosti v Pomurju. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2001. 30 str., 23 pril.
5. Kavaš Damjan, Pečar Janja: Reforma »reform« nacionalne regionalne strukturne politike. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2004. 114 str., 11 pril.
6. Lovrenčič Milan: Prlekiji davčne olajšave. Finance, Ljubljana, 17.12.2002, str. 9.
7. Majcen Boris et al.: Priprava strokovnih podlag za strategijo regionalnega razvoja Slovenije. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2000. 302 str.
8. Malačič Janez: Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli. 6. izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 339 str.
9. Okoren Lidija: Kazalci razvoja slovenskih regij. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 48 str., 21 pril.
10. Pavlič Damijan Jože: Prislilna uprava za Pomurje?. Finance, Ljubljana, 14.9.2004, str. 8-9.
11. Pečar Janja: Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2001). Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2002. 159 str.
12. Pečar Janja: Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2003. 199 str.
13. Pečar Janja: Regije 2005 - izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 213 str.
14. Pečar Janja: Regije 2006 - izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2006. 212 str.
15. Pečar Janja, Kavaš Damjan: Metodologija izračuna indeksa razvojne ogroženosti za obdobje od 2007 do 2013. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2006. 62 str.
16. Senjur Marjan: Razvojna ekonomika. Teorije in politike gospodarske rasti in razvoja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 732 str.
17. Šoštarič Miha: Prlekija pokrajina. Večer, Maribor, 30.3.2007, str. 23.
18. Vrišer Igor: Pokrajine v Sloveniji. Ljubljana : Služba za lokalno samoupravo, 1999. 126 str.

VIRI

1. Enotni programski dokument 2004 – 2006. Ljubljana : Služba Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2004. 235 str.
2. Interni podatki Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve, 2007.
3. Izdelava načrta promocije poslovnih con Prlekije in izdelava modela upravljanja poslovnih con Prlekije. Interno gradivo Prleške razvojne agencije Ljutomer, oktober 2005. 6 str.
4. Lokalna turistična organizacija Prlekija Ljutomer.
[URL: http://www.jeruzalem.si/lto/index.php?lang=sl_SI], 14.4.2007.
5. Model upravljanja poslovnih con Prlekije. Interno gradivo Prleške razvojne agencije Ljutomer, oktober 2005. 31 str.
6. Mrežni pomurski podjetniški inkubator. [URL:<http://www.mp-pi.si/default.aspx>], 18.6.2007.
7. Natura 2000. [URL: <http://www.natura2000.gov.si/>], 15.6.2007.
8. Navodila in priporočila za izvajanje pristopa LEADER v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2007-2013. 34 str.
[URL:http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/Breda/gradiva/Navodila_LEADER_12.6..pdf], 15.6.2007.
9. Območni razvojni program za območje Prlekije 2007 – 2013. 62 str. [URL: http://www.rra-mura.si/dokumenti/2/2/2006/ORP_PRLEKIJA_-_zadnja_verzija_11102006_647.doc], oktober 2006.
10. Popis kmetijskih gospodarstev v Republiki Sloveniji. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2000.
11. Razvojni program podeželja »Po vinskih cestah in dediščini Prlekije«. 98 str.
[URL: <http://www.prlekija.com/lasprlekija/dokumenti/rpp.pdf>], oktober 2006.
12. Regionalni pomurski multimedijski center.
[URL:http://wiki.ljudmila.org/index.php?title=MC_Prlekije&redirect=no], 25.4.2007.
13. Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013. 253 str.
[URL: http://www.rra-mura.si/dokumenti/rrp_pomurje_2007-2013.zip], februar 2007.
14. Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023. Ljubljana : Urad Vlade RS za informiranje, 2006. 51 str.
15. SI-STAT podatkovni portal. [URL: <http://www.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp>], april 2007.
16. Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007- 2013 (Uradni list RS, št. 23/2006).
17. Slovenija in Evropska unija o pogajanjih in njihovih posledicah. Ljubljana : Urad Vlade RS za informiranje, 2003. 151 str.
18. Spletna stran občine Ljutomer. [URL: <http://www.obcinaljutomer.si/>], 26.04.2007.
19. Spletna stran Pomurske izobraževalne fundacije. [URL: <http://www.pif.si/sl/>], 3.5.2007.
20. Spletna stran Prlekije. [URL: <http://www.prlekija-on.net/content/view/21/63/>], 21.4.2007.
21. Spletna stran Prleške razvojne agencije Ljutomer. [URL: <http://www.prlekija.com/>], 2.5.2007.

22. Spletna stran Regionalne razvojne agencije Mura. [URL: <http://www.rra-mura.si/sl/>], 3.5.2007.
23. Statistični letopis Republike Slovenije 2006. Ljubljana : SURS, 2007. 594 str.
24. Upravna teritorialna razdelitev. Statistične informacije 2, Ljubljana, 2007, 14, 12 str.
25. Uredba o prednostnih območjih za dodeljevanje regionalnih spodbud in metodologiji za izračun indeksa razvojne ogroženosti za programsko obdobje 2007 – 2013. [URL: <http://www.zdruzenjeobcin.si/dokumenti/doku271.doc>], 21.4.2007.
26. Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (Uradni list RS, št. 28/2000).
27. Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (Uradni list RS, št. 9/2007).
28. Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (Uradni list RS, št. 59/2000).
29. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1) (Uradni list RS, št. 42/2006).
30. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSR) (Uradni list RS, št. 60/1999).
31. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-1) (Uradni list RS, št. 93/2005).

PRILOGA

Tabela 1: Bruto domači proizvod na prebivalca, 2002-2004

Statistične regije	Bruto domači proizvod na prebivalca					
	v 1000 SIT			Indeks, SLO=100		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Osrednjeslovenska	3.782	4.196	4.487	140,9	144,1	142,9
Obalno-kraška	2.785	3.011	3.242	103,7	103,4	103,2
Gorenjska	2.362	2.531	2.704	88,0	86,9	86,1
Goriška	2.607	2.779	3.009	97,1	95,4	95,8
Savinjska	2.397	2.585	2.801	89,3	88,8	89,2
Jugovzhodna Slovenija	2.429	2.625	2.855	90,5	90,2	90,9
Pomurska	1.864	1.995	2.167	69,5	68,5	69,0
Notranjsko-kraška	2.111	2.226	2.417	78,6	76,4	77,0
Podravska	2.257	2.426	2.653	84,1	83,3	84,5
Koroška	2.158	2.272	2.433	80,4	78,0	77,5
Spodnjeposavska	2.266	2.328	2.499	84,4	79,9	79,6
Zasavska	1.953	2.089	2.254	72,8	71,7	71,8
Slovenija	2.684	2.912	3.140	100,0	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2006, str. 36; Pečar, Kavaš, 2006, str. 16.

Tabela 2: Bruto osnova za dohodnino na prebivalca, 2003-2005

Statistične regije	Bruto osnova za dohodnino na prebivalca					
	V SIT			Indeks, SLO=100		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Osrednjeslovenska	1.452.601	1.611.786	2.038.992	119,1	121,7	121,9
Obalno-kraška	1.357.228	1.445.288	1.791.230	111,3	109,1	107,1
Gorenjska	1.258.167	1.347.867	1.711.957	103,2	101,7	102,4
Goriška	1.332.860	1.433.848	1.746.103	109,3	108,2	104,4
Savinjska	1.112.183	1.202.053	1.518.535	91,2	90,7	90,8
Jugovzh. Slovenija	1.170.233	1.268.580	1.598.290	96,0	95,8	95,6
Pomurska	909.297	986.043	1.240.728	74,6	74,4	74,2
Notranjsko-kraška	1.232.648	1.320.284	1.641.326	101,1	99,7	98,1
Podravska	1.060.064	1.144.113	1.450.162	86,9	86,4	86,7
Koroška	1.059.669	1.139.025	1.490.610	86,9	86,0	89,1
Spodnjeposavska	1.046.802	1.131.735	1.433.923	85,9	85,4	85,7
Zasavska	1.120.277	1.182.294	1.527.206	91,9	89,2	91,3
Slovenija	1.219.196	1.324.727	1.672.298	100,0	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2006, str. 144-147.

Tabela 3: Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega, 2003-2005

Statistične regije	BDV gospodarskih družb na zaposlenega					
	v 1000 SIT			Indeks, SLO=100		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Osrednjeslovenska	7.393	7.987	8.072	120,6	119,7	115,9
Obalno-kraška	6.598	7.082	7.406	107,6	106,1	106,3
Gorenjska	5.821	6.380	6.605	95,0	95,6	94,8
Goriška	6.251	7.027	6.971	102,0	105,3	100,1
Savinjska	5.343	5.781	6.190	87,2	86,6	88,9
Jugovzhodna Slovenija	5.968	6.723	7.572	97,4	100,7	108,7
Pomurska	4.106	4.232	4.531	67,0	63,4	65,1
Notranjsko-kraška	5.033	5.387	5.796	82,1	80,7	83,2
Podravska	5.043	5.580	5.794	82,3	83,6	83,2
Koroška	4.821	5.334	6.078	78,6	79,9	87,3
Spodnjeposavska	6.248	6.592	7.408	101,9	98,8	106,4
Zasavska	5.453	5.641	6.177	89,0	84,5	88,7
Slovenija	6.130	6.675	6.965	100,0	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2005, str. 126-133; Pečar, 2006, str. 75; Lastni izračuni.

Tabela 4: Stopnja registrirane zaposlenosti, 2003-2005

Statistične regije	Stopnja (formalne) registrirane zaposlenosti					
	v %			Indeks, SLO=100		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Osrednjeslovenska	60,6	60,4	60,8	106,3	105,0	105,2
Obalno-kraška	58,0	58,1	58,8	101,8	101,0	101,7
Gorenjska	58,3	58,6	59,0	102,3	101,9	102,1
Goriška	58,9	58,8	59,1	103,3	102,3	102,2
Savinjska	56,5	57,1	57,1	99,1	99,3	98,8
Jugovzhodna Slovenija	59,6	60,1	60,0	104,6	104,5	103,8
Pomurska	51,6	53,0	52,7	90,5	92,2	91,2
Notranjsko-kraška	60,3	60,7	61,4	105,8	105,6	106,2
Podravska	52,4	53,3	53,8	91,9	92,7	93,1
Koroška	55,1	55,8	56,1	96,7	97,0	97,1
Spodnjeposavska	54,3	55,5	56,4	95,3	96,5	97,6
Zasavska	53,9	54,2	54,4	94,6	94,3	94,1
Slovenija	57,0	57,5	57,8	100,0	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2006, str. 58; Lastni izračuni.

Tabela 5: Stopnja registrirane brezposelnosti, 2003-2005

Statistične regije	Stopnja registrirane brezposelnosti					
	v %			Indeks, SLO=100		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Osrednjeslovenska	7,5	7,5	7,6	68,8	72,8	74,5
Obalno-kraška	8,0	7,9	7,5	73,4	76,7	73,5
Gorenjska	8,0	7,6	7,3	73,4	73,8	71,6
Goriška	6,3	6,7	6,5	57,8	65,0	63,7
Savinjska	13,1	12,5	12,7	120,2	121,4	124,5
Jugovzhodna Slovenija	8,4	8,2	8,8	77,1	79,6	86,3
Pomurska	17,6	16,8	17,1	161,5	163,1	167,6
Notranjsko-kraška	8,6	8,1	7,9	78,9	78,6	77,5
Podravska	15,8	14,2	13,5	145,0	137,9	132,4
Koroška	12,2	11,4	10,6	111,9	110,7	103,9
Spodnjeposavska	14,6	12,7	11,5	133,9	123,3	112,7
Zasavska	15,6	14,4	13,8	143,1	139,8	135,3
Slovenija	10,9	10,3	10,2	100,0	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2006, str. 47; Lastni izračuni.

Tabela 6: Indeks staranja prebivalstva, 2004-2006

Statistične regije	Indeks staranja prebivalstva					
	Indeks			Indeks, SLO=100		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Osrednjeslovenska	101,7	105,5	108,4	97,0	97,1	96,4
Obalno-kraška	133,2	139,4	144,1	127,0	128,3	128,2
Gorenjska	96,6	100,6	104,9	92,1	92,5	93,3
Goriška	122,8	126,0	131,1	117,0	116,0	116,6
Savinjska	94,8	98,0	101,4	90,4	90,2	90,3
Jugovzhodna Slovenija	91,3	95,0	98,2	87,1	87,4	87,3
Pomurska	110,1	112,7	117,0	105,0	103,7	104,1
Notranjsko-kraška	114,5	118,2	122,2	109,2	108,7	108,8
Podravska	113,0	117,0	121,0	107,7	107,6	107,7
Koroška	92,0	96,6	101,6	87,7	88,9	90,4
Spodnjeposavska	110,1	113,3	116,5	105,0	104,3	103,6
Zasavska	119,5	124,2	128,6	113,9	114,3	114,4
Slovenija	104,9	108,7	112,4	100,0	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2006, str. 104-107; Pečar, Kavaš, 2006, str. 21.

Tabela 7: Delež prebivalstva, priključenega na javno kanalizacijsko omrežje (popis 2002), delež površine območij Natura 2000 v letu 2004 ter povprečno število let šolanja prebivalstva 15+ (popis 2002)

Statistične regije	Prebivalstvo, priključeno na javno kanalizacijsko omrežje, (v %)	Indeks, SLO=100	Območja Natura 2000, (v %)	Indeks, SLO=100	Leta šolanja	Indeks, SLO=100
Osrednjeslovenska	66,9	134,1	21,6	60,8	11,27	105,9
Obalno-kraška	59,0	118,2	48,2	135,7	10,70	100,6
Gorenjska	52,4	104,9	44,3	124,9	10,70	100,6
Goriška	47,7	95,6	47,1	132,7	10,42	97,9
Savinjska	39,4	79,0	16,6	46,8	10,39	97,7
Jugovzh. Slovenija	36,8	73,7	48,4	136,2	10,14	95,3
Pomurska	31,2	62,6	43,5	122,4	10,02	94,2
Notranjsko-kraška	40,5	81,2	53,6	150,9	10,29	96,7
Podravska	44,2	88,6	28,8	81,1	10,60	99,7
Koroška	49,3	98,8	19,5	55,0	10,33	97,1
Spodnjeposavska	34,2	68,5	18,5	52,1	10,19	95,8
Zasavska	63,5	127,2	21,8	61,5	10,34	97,2
Slovenija	49,9	100,0	35,5	100,0	10,64	100,0

Vir: Pečar, Kavaš, 2006, str. 22-24.

Tabela 8: Delovna mesta na delovno aktivno prebivalstvo (indeks dnevne migracije), 2003-2005

Statistične regije	Indeks dnevne migracije		
	2003	2004	2005
Osrednjeslovenska	115,1	116,9	118,3
Obalno-kraška	97,9	98,0	97,8
Gorenjska	90,4	89,8	88,6
Goriška	96,0	96,0	95,7
Savinjska	99,7	100,1	99,8
Jugovzhodna Slovenija	92,6	92,8	92,6
Pomurska	94,0	92,7	92,2
Notranjsko-kraška	85,3	83,4	82,4
Podravska	99,0	97,7	97,3
Koroška	90,3	89,6	89,1
Spodnjeposavska	88,0	85,7	85,0
Zasavska	80,0	79,0	77,4
Slovenija	100,0	100,0	100,0

Vir: Pečar, 2006, str. 60.

Tabela 9: Poseljenost, 2006

Statistične regije	Poseljenost			
	Površina, km ²		Št. preb.	Km ² /preb.
	2006	2006		Indeks, SLO=100
Osrednjeslovenska	2.555	502.100	0,005	50,4
Obalno-kraška	1.044	106.157	0,010	97,4
Gorenjska	2.137	199.626	0,011	106,1
Goriška	2.325	119.632	0,019	192,5
Savinjska	2.384	258.684	0,009	91,3
Jugovzh. Slovenija	2.675	140.119	0,019	189,1
Pomurska	1.338	122.198	0,011	108,5
Notranjsko-kraška	1.456	51.386	0,028	280,7
Podravska	2.170	319.530	0,007	67,3
Koroška	1.041	73.729	0,014	139,9
Spodnjeposavska	885	70.044	0,013	125,2
Zasavska	264	45.311	0,006	57,7
Slovenija	20.273	2.008.516	0,010	100,0

Vir: Pečar, 2006, str. 104-107; Lastni izračuni.

Tabela 10: Nekateri kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb za občine pomurskega dela Prlekije v letih 2004 in 2005

Občine	Donosnost						Produktivnost	
	Donosnost sredstev		Donosnost prihodkov		Donosnost kapitala		Poslovni prihodki na zaposlenega (v 1000 SIT)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
G. Radgona	0,023	0,020	0,018	0,016	0,049	0,045	17.448	18.520
Radenci	0,013	-0,001	0,029	-0,003	0,016	-0,002	15.203	15.453
Sveti Jurij	0,038	-0,027	0,018	-0,017	0,097	-0,069	11.645	9.199
Ljutomer	0,026	0,019	0,023	0,017	0,066	0,048	17.954	18.463
Križevci	0,002	-0,038	0,001	-0,033	0,007	-0,162	32.598	35.456
Razkrižje	0,071	0,045	0,084	0,050	0,128	0,094	17.657	17.850
Veržej	0,050	0,066	0,026	0,023	0,175	0,207	22.491	46.691
Pomurje	-0,004	-0,001	-0,004	-0,001	-0,009	-0,003	16.078	17.957
Slovenija	0,026	0,025	0,029	0,030	0,056	0,058	27.632	29.536

Vir: Pečar, 2006, str. 124 – 127.

Tabela 11: Nekateri kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb za občine pomurskega dela Prlekije v letih 2004 in 2005

Občine	Velikost gospodarskih družb				Kazalniki poslovnega izida				Opremljenost dela s sredstvi	
	Sredstva na podjetje (v 1000 SIT)		Število zaposlenih na podjetje		Neto čisti dobiček + neto čista izguba – (v 1000 SIT)		Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih (%)		Povprečna sredstva na zaposlenega (v 1000 SIT)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
G. Radgona	265.327	284.124	18	18	818.026	775.305	1,6	1,2	13.943	15.061
Radenci	694.595	743.108	18	19	433.942	-45.378	0,3	4,3	38.351	39.076
Sveti Jurij	42.052	48.555	7	8	14.841	-10.636	1,0	2,2	5.505	6.064
Ljutomer	237.277	243.968	14	14	728.131	564.782	1,2	1,9	16.245	17.046
Križevci	378.740	357.546	13	11	13.323	-283.407	2,9	7,5	27.282	31.239
Razkrižje	61.820	65.887	2	3	21.105	17.240	0,0	2,9	21.442	19.882
Veržej	23.539	32.324	2	2	14.971	21.487	0,4	0,1	11.812	16.623
Pomurje	317.485	338.175	17	16	-1.364.181	-511.965	3,3	3,1	18.083	20.186
Slovenija	384.313	410.986	11	11	391.397.448	433.126.676	1,4	1,3	32.654	35.819

Vir: Pečar, 2006, str. 116 – 119.

Tabela 12: Nekateri kazalniki uspešnosti poslovanja gospodarskih družb za občine pomurskega dela Prlekije v letih 2004 in 2005

Občine	Delovna stroškovnost						Izvozna usmerjenost		Investicijska aktivnost			
	Stroški dela na zaposlenega (v 1000 SIT)		Delež stroškov dela v dodani vrednosti (%)		Plače na zaposlenega (v 1000 SIT)		Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celot. čistih prihodkih od prodaje (%)		Investicijski izdatki v sredstvih (%)		Neto investicije na zaposlenega (v 1000 SIT)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
G. Radgona	3.411	3.615	73,9	74,6	203	212	34,0	34,8	16,6	10,0	1.937	909
Radenci	3.970	3.990	61,9	64,8	249	249	23,7	24,0	2,1	7,9	-893	890
Sveti Jurij	2.668	2.990	78,7	89,3	158	179	58,3	46,5	18,3	0,2	820	-312
Ljutomer	3.274	3.478	67,9	68,3	193	205	23,5	25,0	14,5	11,0	1.727	1.097
Križevci	3.616	4.012	56,7	54,7	215	239	10,5	13,2	13,7	4,5	2.632	-107
Razkrižje	2.903	3.013	41,2	42,5	180	190	3,3	3,5	48,6	16,4	10.562	1.266
Veržej	2.935	3.681	62,2	64,1	176	230	1,2	46,6	9,1	19,9	414	3.110
Pomurje	3.180	3.413	75,1	75,3	188	202	23,9	24,2	12,6	12,4	1.745	1.878
Slovenija	4.113	4.338	61,6	62,3	241	254	28,3	29,5	14,4	14,0	3.775	4.066

Vir: Pečar, 2006, str. 132 – 135, 140 – 143.

Tabela 13: Družinske kmetije po velikostnih razredih kmetijskih zemljišč v uporabi po občinah pomurskega dela Prlekije v letu 2000

Občine	>0 -< 2 ha	2 - < 5 ha	5-<10 ha	>=10 ha	Skupaj
G. Radgona	295	360	159	148	962
Veržej	31	47	25	26	129
Razkrižje	28	61	21	6	116
Radenci	121	125	49	33	328
Sveti Jurij	105	121	86	91	403
Križevci	71	129	112	91	403
Ljutomer	350	357	206	120	1.033
pom. del Prlekije	1.001	1.200	658	515	3.374
Pomurje	3.345	4.759	2.448	1.228	11.780
Slovenija	22.997	30.380	22.053	10.890	86.320

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev v Republiki Sloveniji, 2000; Lastni izračuni.

Tabela 14: Družinske kmetije po tipu kmetovanja po občinah pomurskega dela Prlekije v letu 2000

Občine	Skupaj	Poljedel- stvo	Vrtnar- stvo	Trajni nasadi	Pašna živina	Praši-či in perut- nina	Mešana rastlin- ska pridelava	Mešana živino- reja	Mešana rastlinska pridelava živinoreja	Nera- zvršče- ne kmetije
Ljutomer	1.033	85	4	131	54	102	169	303	185	-
Radenci	327	25	3	77	19	15	56	73	59	-
Razkrižje	116	7	-	15	2	11	19	39	23	-
Sv. Jurij	403	14	3	33	67	30	49	161	46	-
Križevci	403	42	3	12	19	92	32	110	93	-
Veržej	129	22	-	10	10	19	14	31	23	-
G.Radgona	963	85	5	102	53	75	153	288	202	-
pom. del Prlekije	3.374	280	18	380	224	344	492	1.005	631	0
Pomurje	11.781	1.471	40	885	490	723	2.559	3.019	2.593	1
Slovenija	86.467	2.819	438	9.920	22.284	2.028	10.975	24.369	13.598	36

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev v Republiki Sloveniji, 2000; Lastni izračuni.

Tabela 15: Družinski člani in redno zaposleni na družinskih kmetijah po občinah pomurskega dela Prlekije v letu 2000

Občine	Vsi člani kmetijskega gospodarstva	Člani, ki ne delajo na kmetiji	Člani ki delajo na kmetiji	Edina dejavnost	Glavna dejavnost	Stranska dejavnost	Občasna pomoč
Ljutomer	3.665	720	2.945	546	311	1.245	843
Radenci	1.224	235	989	138	108	411	332
Sveti Jurij	1.569	317	1.252	352	152	286	462
Križevci	1.584	365	1.219	284	120	377	438
Razkrižje	441	77	364	80	42	104	138
Veržej	498	115	383	63	37	156	127
G. Radgona	3.498	804	2.694	697	251	966	780
p. del Prlekije	12.479	2.633	9.846	2.160	1.021	3.545	3.120
Pomurje	44.723	9.604	35.119	7.319	2.993	13.585	11.222
Slovenija	323.178	70.453	252.725	46.213	23.838	105.130	77.544

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev v Republiki Sloveniji, 2000; Lastni izračuni.

Tabela 16: Standardizirane vrednosti kazalnikov za izračun indeksa razvojne ogroženosti

Statistične regije	BDP/ preb., 1000 Sit	Dohod- nina/ preb., 1000 Sit	BDV/ zap., 1000 Sit	Stopnja zaposle- nosti, %	Stopnja brezpo- selnosti, %	Indeks staranja prebival- stva	Priklju- čenost na javno kanaliza- cijo, %	Povpre- čno število let šolanja	Natura 2000 v površini, %	Delovna mesta na delovno aktivno preb., indeks	Poselje- nost, km ² /preb.
	2001- 2003	2002- 2004	2002- 2004	2002- 2004	2002- 2004	2003- 2005	2002	2002	2004	2002- 2004	2005
Osrednjeslovenska	1,000	1,000	1,000	1,000	0,890	0,749	1,000	1,000	0,865	1,000	1,000
Obalno-kraška	0,472	0,775	0,784	0,688	0,843	0,000	0,777	0,549	0,145	0,497	0,795
Gorenjska	0,252	0,597	0,546	0,737	0,855	0,871	0,591	0,544	0,250	0,284	0,759
Goriška	0,379	0,736	0,695	0,809	1,000	0,267	0,461	0,321	0,175	0,448	0,387
Savinjska	0,268	0,346	0,397	0,538	0,390	0,915	0,229	0,302	1,000	0,556	0,823
Jugo. Slovenija	0,294	0,454	0,634	0,927	0,777	1,000	0,156	0,097	0,141	0,355	0,398
Pomurska	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,550	0,000	0,000	0,274	0,376	0,752
Notranjsko-kraška	0,114	0,558	0,292	0,982	0,805	0,439	0,261	0,215	0,000	0,130	0,000
Podravska	0,193	0,254	0,311	0,039	0,153	0,482	0,363	0,468	0,670	0,511	0,929
Koroška	0,144	0,251	0,226	0,401	0,522	0,977	0,507	0,253	0,921	0,287	0,617
Spodnjeposavska	0,188	0,240	0,657	0,339	0,325	0,570	0,083	0,138	0,949	0,206	0,678
Zasavska	0,050	0,351	0,384	0,210	0,220	0,336	0,903	0,257	0,859	0,000	0,971

Vir: Pečar, Kavaš, 2006, str. 28.

Tabela 17: Standardizirane vrednosti kazalnikov za izračun ocene indeksa razvojne ogroženosti občin v Pomurski regiji

Občine	Dohodnina/ preb., 1000 Sit	BDV/ zap., 1000 Sit	Stopnja zapos- lenosti, %	Stopnja brezpo- selnosti, %	Indeks staranja prebival- stva	Priklju- čenost na javno kanaliza- cijo, %	Natura 2000 v površini, %	Delovna mesta na delovno aktivno preb., indeks	Poselje- nost, km ² / preb.
	2002- 2004	2002- 2004	2002- 2004	2002- 2004	2003- 2005	2002	2004	2002- 2004	2005
G. Radgona	0,485	0,584	0,659	0,551	0,835	0,298	0,915	0,432	0,858
Radenci	0,835	0,912	0,925	0,724	0,779	0,450	0,887	0,233	0,937
Sveti Jurij	0,245	0,467	0,612	0,578	0,668	0,061	0,972	0,088	0,710
Lendava	0,676	0,505	0,747	0,428	0,513	0,316	0,681	0,442	0,850
Dobrovnik	0,465	0,374	0,535	0,314	0,430	0,000	0,712	0,040	0,610
Turnišče	0,424	0,305	0,697	0,431	0,807	0,211	0,779	0,238	0,928
Odranci	0,272	0,585	0,778	0,757	1,000	0,049	1,000	0,064	0,984
Črenšovci	0,370	0,388	0,649	0,466	0,891	0,394	0,386	0,100	0,910
Vel. Polana	0,419	0,210	0,945	0,639	0,734	0,012	0,000	0,128	0,824
Kobilje	0,386	0,342	0,444	0,527	0,762	0,807	0,000	0,176	0,437
Ljutomer	0,552	0,603	0,794	0,724	0,724	0,325	0,951	0,455	0,888
Križevci	0,515	0,786	0,859	0,863	0,718	0,014	0,907	0,233	0,804
Razkrižje	0,343	1,000	0,615	0,784	0,742	0,032	0,831	0,021	0,920
Veržej	0,646	0,541	0,814	1,000	0,769	0,763	0,699	0,179	0,887
M. Sobota	1,000	0,470	0,900	0,619	0,755	1,000	0,909	1,000	1,000
Cankova	0,339	0,390	0,646	0,335	0,605	0,245	0,722	0,143	0,762
Tišina	0,529	0,538	0,873	0,695	0,816	0,050	0,886	0,000	0,883
G. Petrovci	0,285	0,330	0,899	0,597	0,000	0,139	0,000	0,228	0,478
Kuzma	0,000	0,381	0,000	0,017	0,746	0,029	0,000	0,088	0,785
Grad	0,094	0,330	0,437	0,487	0,357	0,000	0,000	0,116	0,746
Mor. Toplice	0,531	0,713	0,964	0,620	0,454	0,325	0,338	0,186	0,599
Hodoš	0,123	0,415	0,416	0,604	0,045	0,481	0,000	0,471	0,000
Šalovci	0,147	0,000	0,731	0,535	0,130	0,159	0,000	0,095	0,395
Puconci	0,419	0,724	0,816	0,539	0,570	0,061	0,331	0,071	0,722
Rogašovci	0,107	0,512	0,142	0,000	0,741	0,021	0,000	0,154	0,825
Beltinci	0,586	0,452	1,000	0,768	0,923	0,315	0,877	0,098	0,919
Pomurje	0,415	0,494	0,688	0,562	0,635	0,252	0,530	0,211	0,756
pom. del Prl.	0,517	0,699	0,754	0,746	0,748	0,278	0,880	0,235	0,858

* Vrednost za Pomurje je izračunana kot navadna aritmetična sredina iz 26 občin Pomurja, vrednost za pomurski del Prlekije je izračunana kot navadna aritmetična sredina iz 7 občin pomurskega dela Prlekije: Gornja Radgona, Radenci, Sveti Jurij, Ljutomer, Križevci, Razkrižje, Veržej.

Vir: Pečar, Kavaš, 2006, str. 51; Lastni izračuni.

Tabela 18: Indeks razvojne ogroženosti za pomurski del Prlekije

Občine	Aritmetična sredina iz standardiziranih vrednosti kazalnikov		IRO (Pomurje=100)
		Inverzna vrednost	
Gornja Radgona	0,624	0,376	75,9
Radenci	0,742	0,258	52,0
Sveti Jurij	0,489	0,511	103,2
Lendava	0,573	0,427	86,2
Dobrovnik	0,387	0,613	123,9
Turnišče	0,535	0,465	93,8
Odranci	0,610	0,390	78,8
Črenšovci	0,506	0,494	99,8
Velika Polana	0,434	0,566	114,2
Kobilje	0,431	0,569	114,9
Ljutomer	0,668	0,332	67,0
Križevci	0,633	0,367	74,1
Razkrižje	0,587	0,413	83,3
Veržej	0,700	0,300	60,6
Murska Sobota	0,850	0,150	30,3
Cankova	0,465	0,535	108,0
Tišina	0,586	0,414	83,7
Gornji Petrovci	0,328	0,672	135,6
Kuzma	0,227	0,773	156,1
Grad	0,285	0,715	144,4
Moravske Toplice	0,525	0,475	95,8
Hodoš	0,284	0,716	144,6
Šalovci	0,244	0,756	152,8
Puconci	0,472	0,528	106,6
Rogašovci	0,278	0,722	145,8
Beltinci	0,660	0,340	68,7
pom. del Prlekije	0,635	0,365	73,7
Pomurje	0,505	0,495	100,0

* Vrednost za Pomurje je izračunana kot navadna aritmetična sredina iz 26 občin Pomurja, vrednost za pomurski del Prlekije je izračunana kot navadna aritmetična sredina iz 7 občin pomurskega dela Prlekije: Gornja Radgona, Radenci, Sveti Jurij, Ljutomer, Križevci, Razkrižje, Veržej.

Vir: Pečar, Kavaš, 2006, str. 51; Lastni izračuni.

Slika 1: Statistična regija Pomurje

Vir: Regionalni razvojni program Pomurske regije 2007-2013, 2007, str. 29.

Slika 2: Območje Prlekije

Vir: Spletna stran Prlekije, 2007.

Slika 3: Območje Prlekije na zemljevidu Slovenije

Vir: Spletna stran Prlekije, 2007.

Slika 4: Prleška pokrajina

Vir: Spletna stran Prlekije, 2007.

Slika 5: Babičev mlin na reki Muri

Vir: Spletna stran Prlekije, 2007.

Slika 6: Kasaštvo v Prlekiji

Vir: Lokalna turistična organizacija Prlekija Ljutomer, 2007.

Slika 7: Klopotec

Vir: Spletna stran Prlekije, 2007.

